

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ЧЕРНІГІВСЬКИЙ КОЛЕГІУМ» ІМЕНІ Т. Г. ШЕВЧЕНКА**

ЗАВИДІВСЬКА ОЛЬГА ІГОРІВНА

УДК 378.17 : 005.12(043.3)

**ТЕОРЕТИЧНІ І МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ
ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ ДО СТВОРЕННЯ
ЗДОРОВ'ЯОРІЄНТОВАНОГО СЕРЕДОВИЩА ОРГАНІЗАЦІЇ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора педагогічних наук

Чернігів – 2021

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Національному університеті «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка, Міністерство освіти і науки України.

Науковий консультант – доктор педагогічних наук, професор,
дійсний член (академік) НАПН України
НОСКО Микола Олексійович,
Національний університет «Чернігівський
колегіум» імені Т. Г. Шевченка, ректор.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор,
член-кореспондент НАПН України
БОЙЧУК Юрій Дмитрович,
Харківський національний педагогічний
університет імені Г. С. Сковороди, ректор;

доктор педагогічних наук, професор
БІДА Олена Анатоліївна,
Закарпатський угорський інститут
імені Ференца Ракоці II, завідувач кафедри
педагогіки і психології;

доктор педагогічних наук, професор
МЕЛЬНИЧУК Ірина Миколаївна,
Тернопільський національний медичний
університет імені І. Я. Горбачевського,
завідувач кафедри педагогіки вищої школи
та суспільних дисциплін.

Захист відбудеться 05 березня 2021 р. о 11⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 79.053.02 в Національному університеті «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка (14013, м. Чернігів, вул. Гетьмана Полуботка, 53).

З дисертацією можна ознайомитись в Науковій бібліотеці Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка (14013, м. Чернігів, вул. Гетьмана Полуботка, 53).

Автореферат розісланий 03 лютого 2021 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

С. В. Гаркуша

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Критично оцінюючи реалії сьогодення, доводиться констатувати, що соціально-політичні й економічні зміни, процес системних суспільних перетворень, що відбуваються в нашій країні, породив глибоку кризу багатьох сторін життя нашого суспільства. Утвердження загальнолюдських цінностей, з одного боку, і погіршення стану здоров'я (наявність хронічної патології, спадкових захворювань, слабкий захист імунної системи тощо) – з другого, засвідчує потребу і породжує соціальне замовлення суспільства на підготовку фахівців спеціальності 073 «Менеджмент» нової формації. А саме менеджерів, які будуть здатними забезпечувати інноваційний характер діяльності установ і підприємств соціально-трудової сфери суспільства. Сучасний менеджер потребує не лише професійних умінь до економічної складової, а й навичок і готовності до створення здоров'яорієнтованих умов праці, що відповідатимуть вимогам працівників. Унікальність фахівців цієї спеціальності ще й у тому, що вони потрібні в усіх сферах діяльності, в установах будь-якої форми власності.

Уніфікація професійного середовища через створення передумов для формування духовних і моральних цінностей працівників шляхом використання у трудовому процесі інноваційних здоров'язбережувальних механізмів як потужного фактора свідомої гармонізації індивідуального розвитку людини – основна місія сучасного менеджера. «Включеність» працівників у трудовий процес, що орієнтований на збереження їхнього здоров'я, є важливим і необхідним явищем для успішного фінансового зростання будь-якої компанії, що є вже доведеним фактом. Проблемою залишається питання організації і заохочення працівників до здоров'язбережувальних заходів у процесі праці. Успіх таких ініціатив, на нашу думку, напряму залежить від професіоналізму менеджерів. Саме їхня обізнаність у питаннях здоров'язбереження, свідома участь у процесі створення здоров'яорієнтованого середовища визначатимуть успіх організації в майбутньому. У зв'язку з цим, педагогічні технології підготовки майбутніх менеджерів набувають сенсу людиноцентричної орієнтованості, їхнє навчання має відбуватися в новому статусі і формі на засадах оновлення змісту всієї системи професійної освіти. Такий факт поставив освітян перед гострою доцільністю критичної переоцінки змісту й організації освітнього процесу для майбутніх менеджерів.

Питання виховання підростаючого покоління, вищої освіти, конкурентоспроможності випускників, механізми покращення освітніх послуг через запровадження інновацій педагогічної науки висвітлено в наукових працях В. Борисова, Л. Виготського, Н. Головач, О. Дідківської, А. Ільченко, В. Кудіної, А. Кузьмінського, О. Носової, Є. Пінчука, В. Сухомлинського, К. Ушинського, Я. Цебро та інших. Історичні та філософські аспекти освіти і науки, філософію педагогічних впливів, філософські основи менеджменту і бізнесу, здоров'я як філософську проблему досліджували В. Бабайлов,

І. Бужина, В. Вернадський, Г. Гегель, А. Герасимчук, І. Зязюн, Г. Іванюк, М. Іщенко, Б. Кедров, О. Киричок, В. Мельник, Т. Ойзерман, В. Петрушенко, О. Романовський, М. Скринник, І. Смірнов, С. Стрілець, А. Субетто, Н. Сухова, В. Штофф та інші.

Моделювання педагогічної діяльності, дієві засоби психолого-педагогічних впливів в освітньому процесі, теоретико-методичні засади розвитку педагогіки здоров'я в Україні розкрито в публікаціях Л. Виготського, А. Давиденка, З. Курлянд, М. Лук'яненко, А. Маслоу, В. Ортінського, А. Панфілової, О. Столяренко, V. Duran-Narucki, I. Enmarker, J. Gallimore, R. Kuller, J. Rivik та інших. Розв'язанню проблем модернізації системи сучасної професійної освіти, формування готовності студентів до професійно орієнтованої управлінської діяльності присвячені наукові розробки О. Адлер, Л. Влодарскої-Золи, Н. Головач, О. Дубасенюк, О. Ельбрехт, А. Зобова, С. Кізяна, Н. Кожемякіної, М. Небави, Н. Ничкало, Г. Плисенко, С. Рибнікова, Л. Султанової, Г. Тюлю, Л. Шевченко, Р. Honey, D. Kolb, A. Mumford та інших. Міждисциплінарні зв'язки у змісті освіти, основи педагогічного моделювання, сутність комплементарності, теорію і практику становлення комплементарних освітніх систем, проблеми комплементарної реабітології вивчали І. Галковська, О. Глоба, М. Макоцьоба, І. Осадчий, О. Столяренко, А. Теплицька, Т. Юзефавичус та інші.

Видатні вчені сучасності, зокрема М. Амосов, В. Ананьєв, Г. Апанасенко, О. Архипов, Ю. Бойчук, М. Гончаренко, О. Дубогай, М. Носко та інші проводили свої дослідження, розглядаючи механізми формування свідомого ставлення людини до здоров'язбереження через генетичне дослідження взаємозв'язків між діяльністю людини та її свідомістю. Питанням загальної теорії здоров'я і здоров'язбереження, виховання здорового способу життя та відповідального ставлення до власного здоров'я в молоді, створення здоров'язбережувального простору присвячені праці С. Адирхаєва, Ф. Бассіна, О. Біди, С. Гаркуші, С. Грищенко, П. Гусака, С. Єрмакова, О. Желевої, Н. Завидівської, П. Калью, Т. Круцевич, І. Медведєвої, І. Мельничук, М. Носка, В. Пліска, Є. Приступи, М. Співак, Ю. Старосельської, Y. Oguz, A. Ozdemir, H. Sigerist та інших.

Людину як основний об'єкт економічної науки, концепцію людського капіталу, людського розвитку, проблеми поліпшення якості життя, здоров'я як економічну категорію досліджували П. Горбенко, О. Грішнова, М. Денисенко, В. Долот, А. Кондиріна, Г. Крушніцька, В. Лагутін, М. Мажак, М. Носко, О. Проніков, Л. Семів, E. Duflo, R. Fogel, P. Howitt, A. Sen та інші. Проблеми сфери менеджменту, управління персоналом, економіки праці та соціально-трудових відносин, організаційної поведінки стали предметом досліджень І. Алієва, Л. Балабанової, О. Гавриша, Дж. Джорджа, Г. Джоунса, С. Дзюби, П. Друкера, А. Єгоршина, В. Колпакова, В. Кравченко, О. Кузьміна, М. Мескона, С. Рогач, Г. Тимошко, M. Armstrong, M. Baker, F. Castle, L. Hill, S. Jastram, D. Rousseau, E. Schein.

Впливи навколишнього середовища на суспільні процеси, передумови

формування уявлень про сприятливе середовище, впливи середовища на здоров'я людини, проблеми охорони, фізіології і психології праці, мотивацію персоналу в умовах ринкової економіки вивчали О. Агапова, В. Афанасьєв, О. Багнетова, Д. Богиня, Т. Горюн, Г. Дмитренко, М. Еггерт, В. Жидецький, Ю. Злобін, Е. Кірхлер, Я. Крушельницька, О. Макагон, Ю. Мануйлов, А. Русаловський, Я. Серіков, Е. Уткін, Т. Amabile, L. Belker, B. Fraser, S. Johnson, R. White та інші.

Проблемі створення та впровадження в систему професійної освіти новітніх технологій здоров'язбереження присвячені численні наукові праці. Однак дослідження механізмів формування навичок здоров'яорієнтованого управління, готовності майбутніх менеджерів до створення здоров'яорієнтованого середовища організації фокусуються лише на окремих питаннях, що зумовило низку суперечностей: між соціальною потребою безпечних умов для життя і здоров'я працівників організації та браком фахівців, які здатні до створення таких умов; актуалізацією потреби продовження років здорового життя населення нашої держави й відсутністю ефективних засобів забезпечення здоров'язбереження працівників в умовах трудових процесів; потребою формування компетентності здоров'язбереження в майбутніх менеджерів і недостатнім науковим обґрунтуванням, відображенням цього процесу у змісті їхньої професійної підготовки.

Ураховуючи соціальну значущість і об'єктивну потребу у підготовці висококваліфікованих менеджерів у частині формування їхньої готовності до створення здоров'яорієнтованого середовища організації, недостатню розробленість проблеми у сучасній педагогічній науці, темою дисертаційного дослідження було обрано: «Теоретичні і методичні засади формування готовності майбутніх менеджерів до створення здоров'яорієнтованого середовища організації».

Зв'язок теми дослідження з науковими програмами, планами, темами. Робота виконана в напрямі реалізації Закону України «Про вищу освіту». Дисертаційне дослідження є складовою науково-дослідних тем Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка: частини спільної наукової теми кафедри педагогіки, психології та методики фізичного виховання та НАПН України «Теоретико-методичні засади здоров'язбережувальних технологій фізичного виховання школярів (постанова Президії НАПН України від 21 грудня 2017 року №1-2/15-279); «Дидактичні основи формування рухової функції осіб, які займаються фізичним вихованням і спортом» (№0108U000854); «Методичні засади професійної підготовки майбутніх вчителів фізичного виховання до формування здорового способу життя сучасної молоді» (№0110U000020), «Педагогічні шляхи формування здорового способу життя школярів різних вікових груп» (№0112U001072).

Тему дисертаційного дослідження затверджено вченою радою Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка (протокол № 3 від 07 листопада 2018 року) та узгоджено в Міжвідомчій раді з

координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол № 5 від 27 листопада 2018 року).

Мета і завдання дослідження. *Метою* дослідження є обґрунтування теоретичних і методичних засад, розроблення та експериментальна перевірка комплементарно-інтегративної педагогічної технології формування готовності майбутніх менеджерів до створення здоров'яорієнтованого середовища організації.

Для досягнення поставленої мети визначено наступні *завдання*:

1. Здійснити аналітичний огляд науково-педагогічних джерел з проблеми дослідження в загальній і спеціальній психолого-педагогічній літературі.

2. З'ясувати специфіку професійної діяльності майбутніх менеджерів та уточнити понятійний апарат у системі фахової підготовки, спрямованої на формування їхньої готовності до створення здоров'яорієнтованого середовища організації.

3. Теоретично обґрунтувати складові структури готовності майбутніх менеджерів до створення здоров'яорієнтованого середовища організації та визначити критеріальний апарат дослідження (компоненти, показники, рівні).

4. Вивчити передумови вдосконалення змісту професійної освіти майбутніх менеджерів у частині формування їхньої готовності до створення здоров'яорієнтованого середовища організації на основі аналізу потреб роботодавців (керівників вищої ланки), менеджерів, працівників і студентів спеціальності 073 «Менеджмент».

5. Розкрити філософську, історичну та теоретико-методичну сутність концепції комплементарної інтеграції як науково-педагогічної парадигми створення алгоритму побудови взаємозв'язків у змісті професійної освіти майбутніх менеджерів.

6. Виокремити організаційно-педагогічні умови (форми, методи, засоби) та етапи професійної підготовки майбутніх менеджерів для формування в них готовності до створення здоров'яорієнтованого середовища організації.

7. Розробити комплементарно-інтегративну педагогічну технологію формування готовності майбутніх менеджерів до створення здоров'яорієнтованого середовища організації та експериментально перевірити ефективність її використання.

Об'єкт дослідження – процес професійної освіти майбутніх менеджерів у закладах вищої освіти.

Предмет дослідження – теоретичні і методичні засади формування готовності майбутніх менеджерів до створення здоров'яорієнтованого середовища організації у системі їхньої професійної освіти.

Методи дослідження:

– *теоретичні*: вивчення філософської, загальної психолого-педагогічної та спеціальної науково-методичної літератури; аналіз, систематизація, порівняння різних поглядів на досліджувану проблему; узагальнення сутності провідних інноваційних тенденцій розвитку системи менеджменту та професійної освіти майбутніх фахівців цієї сфери; пошук механізмів

запровадження у систему професійної підготовки майбутніх менеджерів педагогічних технологій для формування в них навичок здоров'яорієнтованого управління; ретроспективний аналіз нормативних документів, що регламентують освітній процес у вищій школі: аналіз навчальних планів і освітніх програм підготовки фахівців спеціальності 073 «Менеджмент», виявлення проблемних питань у системі професійної освіти майбутніх менеджерів, вивчення принципу комплементарності та міждисциплінарних зв'язків;

– *емпіричні*: соціологічні і педагогічні – бесіди, опитування, анкетування, тестування для з'ясування актуальних проблем та недоліків у системі менеджменту в умовах сучасності, вивчення потреб роботодавців і думки студентів щодо системи їхньої професійної освіти у частині навчання здоров'яорієнтованих управлінських навичок. Педагогічний експеримент (констатувальний, формувальний, контрольний етапи) для з'ясування дієвості та ефективності авторської комплементарно-інтегративної педагогічної технології формування в майбутніх менеджерів готовності до створення здоров'яорієнтованого середовища організації. Аналіз власного досвіду викладацької діяльності у закладах вищої освіти. Прогнозування і моделювання для відтворення об'єкта дослідження таким чином, щоб згодом можна було отримати інформацію про нову якість цього об'єкта. Експертне оцінювання провідними педагогами характеристик змісту та ефективності новоствореної комплементарно-інтегративної педагогічної технології формування готовності майбутніх менеджерів до створення здоров'яорієнтованого середовища організації.

– *методи математичної статистики, зокрема*: порівняльний аналіз та визначення коефіцієнта ефективності (K); якісна перевірка об'єктивності результатів дослідження за допомогою критерію Пірсона (χ^2); визначення достовірності різниці та репрезентативності отриманих даних для генеральної сукупності за t -критерієм Стьюдента; статистичний аналіз достовірності результатів для генеральної сукупності за допомогою визначення довірчих інтервалів; кореляційний аналіз тісноти взаємозв'язку між структурними компонентами (мотиваційно-особистісним, когнітивно-інтелектуальним, комунікативним, соціально-ціннісним, організаційно-діяльнісним); визначення коефіцієнта конкордації Кендалла (W).

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що *вперше*:

– теоретично обґрунтовано, розроблено, експериментально перевірено та впроваджено комплементарно-інтегративну педагогічну технологію формування готовності майбутніх менеджерів до створення здоров'яорієнтованого середовища організації у систему їхньої професійної освіти;

– декларовано концепцію комплементарно-інтегративної сутності змісту педагогічної технології формування готовності майбутніх менеджерів до створення здоров'яорієнтованого середовища організації та з позиції

філософських положень представлено теоретичні і методичні засади для реалізації цієї концепції у закладах вищої освіти;

- створено алгоритм побудови комплементарно-інтегративних взаємозв'язків у змісті професійної освіти майбутніх менеджерів для активізації навчання здоров'яорієнтованого управління;

- виявлено структуру готовності майбутніх менеджерів до створення здоров'яорієнтованого середовища організації та виокремлено складові (орієнтаційно-актуалізаційну, пізнавально-мобілізаційну, психолого-потребнісну, ціннісно-смыслову і реалізаційно-практичну) даної структури і критеріальний апарат дослідження, що включає: компоненти (мотиваційно-особистісний, когнітивно-інтелектуальний, комунікативний, соціально-ціннісний, організаційно-діяльнісний), показники та рівні: низький або початковий (ознайомлення і усвідомлення), задовільний або достатній (знання і розуміння), оптимальний або продуктивний (уміння, навички і застосування), високий або творчо-креативний (діяльність, аналіз і корективи);

- проаналізовано сучасний стан професійної підготовки майбутніх менеджерів та виявлено передумови (вивчено вимоги роботодавців, думку менеджерів і працівників до випускників спеціальності 073 «Менеджмент», з'ясовано потреби студентів) формування в них готовності до створення здоров'яорієнтованого середовища організації;

- виокремлено організаційно-педагогічні умови (активні інноваційні форми, методи і засоби навчання) та етапи, що декларують формування готовності майбутніх менеджерів до створення здоров'яорієнтованого середовища організації як процес біо-, психо-, соціо-, духовної єдності.

Удосконалено:

- підходи до розвитку системи професійної освіти майбутніх менеджерів, а саме процесу формування в них готовності до створення здоров'яорієнтованого середовища організації;

- теоретичні положення щодо змісту, форм і методів навчання студентів здоров'яорієнтованого управління;

- термінологію професійної підготовки майбутніх фахівців сфери менеджменту, а саме сутність дефініцій: «здоров'яорієнтована професійна підготовка майбутніх менеджерів», «навчання здоров'язбереження», «комплементарно-інтегративний зміст», «алгоритм побудови комплементарно-інтегративних взаємозв'язків», «знання, вміння і навички здоров'яорієнтованого управління», «здоров'яорієнтоване управління», «готовність до створення здоров'яорієнтованого середовища організації», «організація», «здоров'язбережувальна компетентність», «здоров'яорієнтоване середовище організації», «культура здоров'яорієнтованого управління», «менеджмент здоров'я».

Подальшого розвитку набули:

- наукові положення щодо організації процесу професійної підготовки майбутніх менеджерів у здоров'яорієнтованому форматі;

- теоретико-методичні засади формування готовності майбутніх

менеджерів до створення здоров'яорієнтованого середовища організації;

- ідея створення здоров'яорієнтованого змісту професійної освіти майбутніх менеджерів;

- механізми продовження років здорового життя, накопичення капіталу здоров'я працюючих людей через вдосконалення системи професійної освіти майбутніх менеджерів.

Практичне значення одержаних результатів полягає в розробці та впровадженні у систему професійної освіти майбутніх менеджерів комплементарно-інтегративного навчального спецкурсу «Основи здоров'яорієнтованого управління», відповідного навчально-методичного забезпечення, що слугує активним педагогічним чинником процесу формування в них готовності до створення здоров'яорієнтованого середовища організації. Навчально-методичне забезпечення включає інформаційний комплекс спецкурсу на друкованих і електронних носіях. Практичним наробком є також монографія «Професійна підготовка майбутніх менеджерів: теоретико-методичний аспект формування готовності до створення здоров'яорієнтованого середовища організації».

Отримані результати можуть стати дієвим механізмом для вдосконалення стратегії розвитку професійної освіти в Україні на засадах здоров'язбереження. Основні положення слугують конструктивом для вдосконалення і оптимізації навчання здоров'язбереження фахівців інших спеціальностей. Матеріали дослідження можуть бути також використані керівниками вищої управлінської ланки, менеджерами для запровадження здоров'язбережувальних заходів в умовах підприємства. Отримані результати будуть корисними викладачам-практикам, методистам при розробленні ними здоров'яорієнтованих навчальних тренінгів для здійснення підвищення кваліфікації та перепідготовки кадрів. Окрім цього, інформативна частина дослідження може використовуватися і самими студентами для створення власної системи здоров'язбереження як в умовах праці, так і у вільний час.

Упровадження результатів дослідження здійснено в освітньому процесі Університету економіки та права «КРОК» (акт №6-1/13 від 13 лютого 2020 року), Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького (акт №37/04-а від 14 лютого 2020 року), Національного університету «Запорізька політехніка» (довідка №63/18 від 03 березня 2020 року), Української інженерно-педагогічної академії (довідка №106/57-02 від 26 червня 2020 року), Національного університету «Львівська політехніка» (акт №67-01-1180 від 05 серпня 2020 року), Луцького національного технічного університету (довідка №674-21-35 від 05 серпня 2020 року), Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки (акт №03-28/01/1825 від 17 серпня 2020 року), Львівського державного університету фізичної культури імені Івана Боберського (довідка №589 від 18 серпня 2020 року), Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (акт №17/17-1613 від 18 серпня 2020 року), Державного вищого навчального закладу «Національний лісотехнічний університет України» (довідка №01-310 від 25 серпня 2020 року).

Особистий внесок здобувача. Усі наведені в дисертації результати отримані авторкою самостійно. У спільних публікаціях дисертанткою: виокремлено особливості системи фахової освіти майбутніх менеджерів з урахуванням сучасних тенденцій соціального суспільного розвитку [49]; обґрунтовано значення розвитку оздоровчих систем в системі здоров'язбережувального навчання студентів [16]; визначено способи впровадження елементів соціально-орієнтованого менеджменту у систему здоров'язбереження майбутніх економістів [54]; виокремлено концепцію, історичні передумови та особливості розвитку здоров'яорієнтованого менеджменту у сучасній системі професійної освіти майбутніх менеджерів [17; 44]; визначено теоретичні підходи до формування здоров'яорієнтованої мотивації персоналу на основі вивчення зарубіжного досвіду [57]; охарактеризовано вплив мотивації персоналу на розвиток організації [37; 60; 66]; обґрунтовано особливості формування мотивації працівників до збереження власного здоров'я в умовах трудових процесів [55; 59]; встановлено складові економетричної моделі процесу мотиваційного управління персоналом [36]; охарактеризовано методи підтримки здоров'я працівників в умовах організації [41; 62]; охарактеризовано значення самоменеджменту у формуванні культури здоров'я студентів [25]; представлено методи самоменеджменту та самомотивації працівників до збереження власного здоров'я в умовах трудових процесів [58; 67]; здійснено характеристику основних компонентів та особливостей індикаторів якості життя [30; 39; 53]; визначено підходи до оцінки та розрахунку вартості людського життя [32]; розкрито особливості формування людського капіталу та заходи державної соціальної політики у сфері людського розвитку [40; 56; 61]; проаналізовано рівень зацікавленості працедавців у випускниках, здатних до створення здоров'яорієнтованого середовища організації [23]; складено рейтинг загальних компетентностей фахівця з управління персоналом на основі опитування роботодавців [4]; визначено шляхи оптимізації системи професійної освіти майбутніх менеджерів у частині формування їхньої готовності до створення здоров'яорієнтованого середовища організації [48; 50]; з'ясовано та охарактеризовано зміст організаційно-педагогічних інноваційних технологій в системі здоров'язбереження [46; 64]; окреслено механізми професійної соціалізації майбутніх менеджерів в умовах необхідності створення здоров'яорієнтованого середовища організації [6]; виокремлено компоненти готовності майбутніх менеджерів до створення здоров'яорієнтованого середовища організації [21]; визначено елементи педагогічної технології формування культури вільного часу студентів в системі їхнього здоров'язбережувального навчання [22]; виокремлено базові принципи і підходи у процесі навчання студентів-майбутніх менеджерів здоров'яорієнтованого управління [52]; визначено п'ять груп здоров'язбережувальних компетентностей студентів в процесі їхнього здоров'яорієнтованого тренінгового навчання [26]; розкрито змістовну сутність здоров'яорієнтованого середовища організації та здійснено аналіз основних

напрямків державної політики в галузі безпеки праці і здоров'я персоналу [27].

Апробація результатів дослідження. Основні теоретичні положення дисертаційного дослідження і підготовлені на їх основі практичні, методичні матеріали доповідались та обговорювались на:

– *міжнародних науково-практичних конференціях*: «Knowledge – Economy – Society» (м. Краків, Республіка Польща, 4–6 червня 2014 р.; 25–27 травня 2015 р.); «Сучасні економічні системи: стан та перспективи розвитку» (м. Хмельницький, 16–17 травня 2016 р.; 16–17 травня 2017 р.; 16–17 травня 2018 р.); «Інтеграція України в Європейський і світовий фінансовий простір» (м. Львів, 19–20 травня 2016 р.; 25–26 травня 2017 р.); «Фізична культура і спорт: досвід та перспективи» (м. Чернівці, 6–7 квітня 2017 р.; 4–5 квітня 2019 р.); «Економіка підприємства: сучасні проблеми теорії та практики» (м. Одеса, 22–23 вересня 2017 р.); «Менеджмент розвитку соціально-економічних систем у новій економіці» (м. Полтава, 19 жовтня 2017 р.); «Стратегія підприємства: підприємницький контекст» (м. Київ, 16–17 листопада 2017 р.); «Формування ефективних механізмів державного управління та менеджменту в умовах сучасної економіки: теорія і практика» (м. Запоріжжя, 24 листопада 2017 р.); «Фінансова спроможність об'єднаних територіальних громад: очікування та реалії» (м. Рівне – Луцьк, 29–30 листопада 2017 р.); «Устойчивое развитие экономики: состояние, проблемы, перспективы» (м. Пінськ, Республіка Білорусь, 27 квітня 2018 р.); «Актуальні проблеми сучасної біомеханіки фізичного виховання та спорту» (м. Чернігів, 18–19 жовтня 2018 р.; 17–18 жовтня 2019 р.); «Сучасні проблеми та перспективи розвитку фізичного виховання, здоров'я і професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту» (м. Київ, 21–22 березня 2019 р.; 19–20 березня 2020 р.); «Управління в освіті» (м. Львів, 4–5 квітня 2019 р.); «Проблеми та перспективи професійної підготовки фахівців в умовах євроінтеграції» (м. Кропивницький, 18–19 квітня 2019 р.); «Інноваційні технології у розвитку сучасного суспільства» (м. Львів, 18–19 квітня 2019 р.); «Проблеми та перспективи розвитку сучасної науки» (м. Рівне, 10 травня 2019 р.); «Економіко-соціальні відносини в галузі фізичної культури та сфері обслуговування» (м. Львів, 23–24 травня 2019 р.); «Education Excellence and Innovation Management: A 2025 Vision to Sustain Economic Development during Global Challenges» (м. Севілья, Іспанія, 1–2 квітня 2020 р.); «Актуальні проблеми технологічної і професійної освіти» (м. Глухів, 14 травня 2020 р.); «Актуальні проблеми сучасної освіти та науки в контексті євроінтеграційного поступу» (м. Луцьк, 21–22 травня 2020 р.).

– *всеукраїнських науково-практичних конференціях*: «Актуальні проблеми економічного розвитку України в умовах інтеграції: досягнення та проблеми» (м. Харків, 19–22 жовтня 2016 р.); «Інноваційні трансформації освітнього простору: зміст, напрями і технології реалізації» (м. Чернігів, 14 травня 2020 р.).

– *міжнародних конгресах*: «Глобальні виклики педагогічної освіти в університетському просторі» (м. Одеса, 18–21 травня 2017 р.); «Актуальні

питання фізичної культури, спорту та ерготерапії» (м. Чернівці, 24–25 квітня 2020 р.).

Кандидатську дисертацію «Розвиток житлового іпотечного кредитування в Україні в посткризовий період» за спеціальністю 08.00.08 – «гроші, фінанси і кредит» захищено 2013 року. Матеріали кандидатської дисертації в тексті докторської не використовувались.

Публікації. За темою дисертації опубліковано 67 наукових праць (із них – 31 одноосібна), серед яких: 1 монографія; 1 навчально-методичний посібник; 22 статті у наукових фахових виданнях України з педагогічних наук; 5 статей у наукових періодичних виданнях інших держав (із них 3 – індексуються в наукометричній базі SCOPUS); 23 – апробаційного характеру; 15 – додатково відображають наукові результати дисертації (із них 2 – індексуються в наукометричній базі WEB OF SCIENCE).

Структура дисертації. Дисертаційна робота складається із вступу, п'яти розділів, висновків, 21 додатку і списку використаних джерел (573 найменування). Загальний обсяг дисертації – 639 сторінок, із яких 433 сторінки основного тексту. У тексті містяться 39 таблиць та 64 рисунки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У першому розділі «**Формування готовності майбутніх менеджерів до створення здоров'яорієнтованого середовища організації як соціально-педагогічна проблема**» здійснено аналітичний огляд літератури та обґрунтовано сутність проблеми формування готовності майбутніх менеджерів до створення здоров'яорієнтованого середовища організації. Розкрито науковий тезаурус та охарактеризовано понятійний апарат щодо освітянської складової професійної підготовки майбутніх менеджерів у частині формування в них навичок здоров'яорієнтованого управління; виокремлено особливості професійної діяльності менеджера; представлено компетентність у питаннях здоров'яорієнтованого управління як показник якості фахової підготовки і конкурентоспроможності майбутніх менеджерів, акцентовано увагу на феномені комплементарності в системі їхньої професійної освіти.

Сучасні уявлення світової науки стосовно феномена «здоров'я» людини ґрунтуються на новому розумінні проблеми виживання людства взагалі. Здоров'я посідає особливе місце у системі цінностей будь-якої цивілізованої нації. Не існує на сьогодні феномену, якому б «здоров'я» поступалося за своїм значенням як з погляду окремої людини, так і на рівні розвитку суспільства. Дефініція «здоров'я» вирізняється тим, що є визначальною для розвитку і реалізації людини в умовах праці, першоосновою якості людського життя.

«Здоров'я» стає на сьогодні глобальною економічною категорією. Науковці В. Бабенко, Т. Власова, М. Денисенко, М. Лепян, Т. Тоноян та інші «здоров'я» почали розглядати у процесах дослідження якості життя, людського капіталу, трудового потенціалу. Виникає все більше нових понять: «економіка здоров'я», «капітал здоров'я» тощо. У наукових дослідженнях усе частіше

доводять залежність росту економічних показників компанії від рівня здоров'я персоналу. Теза про особисту відповідальність менеджерів організації за громадське здоров'я підлеглих стає все більш традиційною. Провідна роль у цьому сенсі, на нашу думку, відводиться закладам вищої освіти (далі – ЗВО). Недарма педагоги сучасності О. Архипов, О. Біда, Ю. Бойчук, О. Дубогай, Н. Завидівська, І. Медведєва, І. Мельничук, М. Носко, В. Пліско, І. Поташнюк, Є. Приступа, А. Цьось та інші формування здоров'я молоді розглядають як основну місію освітнього процесу загальноосвітніх шкіл і ЗВО.

Менеджмент – багатогранне і складне поняття, що охоплює широке коло взаємозв'язаних психологічних, педагогічних, соціальних і економічних проблем. Зміст обов'язків менеджера, сутність роботи управлінця в умовах сьогодення набувають інших характеристик і передбачають розширення їхніх компетентностей. Мистецтво управляти – це не лише здатність керувати, використовуючи методи прямих впливів, а мистецтво створювати умови, що сприяють формуванню певного здоров'яорієнтованого світогляду і способу життя підлеглих людей. Необхідність пошуку нових ключів до забезпечення динамічності сталого людського розвитку через здоров'яорієнтоване управління висуває нові вимоги до освітньо-професійних параметрів підготовки майбутніх менеджерів. На необхідність впровадження в систему професійної освіти майбутніх менеджерів освітніх новацій, що сприятимуть підвищенню їхньої конкурентоспроможності, вказують дослідження Т. Глушман, А. Зобова, Н. Кожемякіної та інших. Акцентується увага на необхідності вдосконалення фахової підготовки студентів-майбутніх менеджерів з різних позицій, у тому числі й з урахуванням спеціального змісту соціального спрямування. Причому підвищення конкурентоспроможності майбутніх менеджерів через формування в них готовності до створення здоров'яорієнтованого середовища розглядається не лише у сенсі економічної доцільності, а й в контексті соціальних аспектів, мотиваційних особливостей та управлінських впливів на людський розвиток.

Своєрідний трудовий побут, оточення, соціум, в якому людина проводить тривалий час, реалізовує себе як особистість і прагне зберегти власне здоров'я розглянуто як здоров'яорієнтоване середовище організації. В контексті даного дослідження організацію представлено як колективне ціле, що включає ієрархічно пов'язаних між собою осіб, котрі виконують різні функції і орієнтовані на досягнення цілей в умовах підприємства, установи, виробництва, компанії, бізнес-структури тощо. Управління людиною в цьому контексті є визначним чинником трудового життя для підлеглих працівників. Складність процесу створення здоров'яорієнтованого середовища організації зумовлено безліччю змінних процесів, багатогранністю і різноманітністю умов, що виникають в умовах праці. Здатність скористатися інноваційними знаннями і вирішувати управлінські завдання через прогностичний спосіб моделювання здоров'язбережувальних процесів в умовах праці декларовано як готовність майбутніх менеджерів до створення здоров'яорієнтованого середовища організації. Менеджмент, що базується на людиноцентричному підході,

орієнтований на те, що найвищою цінністю організації є не просто людські ресурси, а здоров'я кожного окремого працівника, визначено як здоров'яорієнтоване управління. Здоров'яорієнтована професійна діяльність менеджерів розглядається як особистісна якість їхньої професійної діяльності і як цілісна компетентність, що спрямована на збереження здоров'я підлеглих.

Повне представлення фундаментальних знань про здоров'язбереження у змісті професійної освіти майбутніх менеджерів можливе через використання комплементарно-інтегративних взаємозв'язків. Висновки І. Галковської, О. Глоби, Т. Юзефавичус та інших дозволяють зазначити, що у процесі формування в майбутніх менеджерів навичок здоров'яорієнтованого управління, комплементарність є і умовою, і результатом появи єдності змісту через розмаїття здавалось би не поєднаних фактів у структурних елементах педагогічної технології. Комплементарно-інтегративні характеристики технології формування готовності майбутніх менеджерів до створення здоров'яорієнтованого середовища організації визначено як можливість структурування організаційно-педагогічних умов, доповнення і взаємодоповнення змісту. Йдеться про використання ідей комплементарності для надання студентам структурованої інформації про феномен здоров'я в межах дисциплін навчального плану через структурно-функціональне і змістовне взаємодоповнення. Практична реалізація комплементарності дозволяє збагатити традиційну систему фахової освіти майбутніх менеджерів і дає їм можливість по новому осмислити головний сенс професії, зрозуміти сутність людського розвитку, в інший спосіб вирішувати управлінські завдання.

З'ясовано, що в теперішній час в Україні триває модернізація і розвиток системи управління, що викликає низку проблем, однією з яких є підготовка майбутніх менеджерів у частині формування в них управлінської культури здоров'я. Байдуже ставлення до формування здоров'яорієнтованих управлінських навичок у студентів-майбутніх менеджерів пояснюється домінуванням в умовах їхньої професійної діяльності принципу, передусім, економічної доцільності, а не соціальної значущості і гуманізму. Це при тому, що більшість випадків втрати працівниками працездатності на виробництві викликані типовими управлінськими причинами організаційного характеру. На сьогодні забезпечення безпеки, збереження здоров'я і працездатності людей у процесі праці залежать від умов, де відбуваються трудові процеси. У зв'язку з цим формування готовності майбутніх менеджерів до створення здоров'яорієнтованого середовища організації визначено як важливе завдання системи професійної освіти.

У другому розділі **«Особливості процесу формування готовності майбутніх менеджерів до створення здоров'яорієнтованого середовища організації: інструментарій і передумови досліджень»** обґрунтовано концепцію дослідження (методологічний, теоретичний та методичний концепти); визначено експериментальну базу, учасників та охарактеризовано етапи дослідно-експериментальної роботи, що проводилася протягом 2013–2020 років; розкрито методику і напрями дослідження; виокремлено структуру

готовності майбутніх менеджерів до створення здоров'яорієнтованого середовища організації; представлено результати констатувального етапу педагогічного експерименту та підтверджено необхідність вдосконалення системи професійної освіти майбутніх менеджерів через потребу формування в них навичок здоров'яорієнтованого управління.

Концепція дослідження ґрунтувалася на розумінні системи професійної підготовки майбутніх менеджерів як складного утворення, що охоплює широке коло взаємозв'язаних психологічних, педагогічних, соціальних і економічних проблем. Основою є усвідомлення, що найвища цінність організації – не просто людські ресурси, а здоров'я кожного окремого працівника. Сутнісні зв'язки між різноманітними процесами, що відбуваються в організмі людини, – це, свого роду, орієнтири, що висувують потребу у готовності майбутніх менеджерів до створення здоров'яорієнтованого середовища організації.

Методологічний, теоретичний та методичний концепти дослідження є взаємопов'язаними складовими концепції дослідження. Методологічний концепт відображає взаємозв'язок методологічних підходів на філософському, загальнонауковому, конкретно-науковому та методико-технологічному рівнях. Теоретичний концепт слугує для визначення основних дефініцій щодо складової здоров'яорієнтованого управління у системі професійної підготовки майбутніх менеджерів; з'ясування наукового тезаурусу; розуміння складових і структури готовності майбутніх менеджерів до створення здоров'яорієнтованого середовища організації. Методичний концепт передбачає навчально-методичне забезпечення; організаційно-педагогічні умови; створення, впровадження та експериментальну перевірку ефективності авторської педагогічної технології для формування готовності майбутніх менеджерів до створення здоров'яорієнтованого середовища організації.

Загалом учасниками дослідно-експериментальної роботи стали 1 307 осіб (905 осіб – на констатувальному і 402 особи – на формувальному етапах педагогічного експерименту). Експериментальною базою слугували ЗВО: Університет економіки та права «КРОК», Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, Національний університет «Запорізька політехніка», Українська інженерно-педагогічна академія, Національний університет «Львівська політехніка», Луцький національний технічний університет, Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, Львівський державний університет фізичної культури імені Івана Боберського, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, Державний вищий навчальний заклад «Національний лісотехнічний університет України»; організації: АТ «Кредобанк», АТ «Ощадбанк», ПрАТ «Концерн Хлібпром», ТзОВ «ЛЕОНІ Ваерінг Системс УА ГмБХ», NESTLE (Україна), АТ «Концерн Галнафтогаз», ТОВ «Фуджікура аутомотів Україна–Львів».

Аналітичний етап дослідження (2013–2014 роки) передбачав: вивчення та аналіз наукової літератури з питань професійної підготовки майбутніх менеджерів; формування понятійного апарату дослідження; визначення об'єкта,

предмета, загальної гіпотези, мети і завдань дослідження; виокремлення категоріального апарату й особливостей освітянської складової в системі фахового навчання студентів спеціальності 073 «Менеджмент»; вивчення наукового тезаурусу щодо педагогічних методик і технологій формування готовності майбутніх менеджерів до створення здоров'яорієнтованого середовища організації; вивчення сутності вже наявних дієвих механізмів здоров'язбереження в умовах виробничого середовища; вивчення запитів суспільства у продовженні років здорового життя працюючих людей, аспектів підвищення продуктивності праці і працездатності; ретроспективний аналіз навчальних планів, освітніх програм і змісту професійно значущих дисциплін.

Загальна гіпотеза базувалася на твердженні, що система професійної підготовки майбутніх менеджерів буде якісною і повноцінною, якщо впровадити спеціально розроблену педагогічну технологію для формування в них готовності до створення здоров'яорієнтованого середовища організації. За таких умов, управління людськими ресурсами стане здоров'яорієнтованим управлінням, що спрямоване на поліпшення економічного добробуту на основі зростання капіталу здоров'я.

Пошуковий етап дослідження (2015–2016 роки) передбачав: теоретичне обґрунтування сутності професійної підготовки майбутніх менеджерів у частині формування їхньої готовності до створення здоров'яорієнтованого середовища організації; аналіз історичних аспектів, вітчизняного і зарубіжного досвіду підготовки менеджерів і механізмів організації безпечних умов праці для працюючих людей; обґрунтування методології і теоретико-методичних засад здоров'яорієнтованої професійної підготовки майбутніх менеджерів; виокремлення структури готовності майбутніх менеджерів до створення здоров'яорієнтованого середовища організації. Було проведено констатувальний педагогічний експеримент.

Емпіричний етап дослідження (2017–2018 роки) передбачав: розроблення педагогічної технології формування в майбутніх менеджерів готовності до створення здоров'яорієнтованого середовища організації; створення алгоритму побудови комплементарно-інтегративних взаємозв'язків у змісті професійної освіти майбутніх менеджерів для активізації навчання здоров'яорієнтованого управління; розроблення комплементарно-інтегративного навчального спецкурсу «Основи здоров'яорієнтованого управління». Було проведено формувальний педагогічний експеримент.

Підсумковий етап (2019–2020 роки) передбачав: якісний і кількісний аналіз результатів педагогічного експерименту; узагальнення підсумків дослідно-експериментальної роботи. Опубліковано монографію «Професійна підготовка майбутніх менеджерів: теоретико-методичний аспект формування готовності до створення здоров'яорієнтованого середовища організації».

З огляду на специфіку професійної діяльності, визначено, що готовність майбутніх менеджерів до створення здоров'яорієнтованого середовища організації структуріально містить складові: орієнтаційно-актуалізаційну, пізнавально-мобілізаційну, психолого-потребнісну, ціннісно-смыслову і

реалізаційно-практичну. Орієнтаційно-актуалізаційна складова передбачає усвідомлення майбутніми менеджерами значущості власної готовності до створення здоров'яорієнтованого середовища організації; пізнавально-мобілізаційна – спрямованість інтелектуально-пізнавальної активності на здійснення здоров'яорієнтованої управлінської діяльності; психолого-потребнісна – наявність таких комунікативних здібностей, типів комунікації, що слугують дієвим механізмом у процесі створення здоров'яорієнтованого середовища організації; ціннісно-смілова – орієнтація на соціальну значущість здоров'яорієнтованого управління, формування відповідних ціннісних орієнтацій, мислення, свідомості, переконань; реалізаційно-практична – сформованість навичок здоров'яорієнтованого управління, готовність використовувати набуті знання, вміння і навички для створення здоров'яорієнтованого середовища організації.

Зазначено, що складові виокремленої структури передбачали реалізацію критеріального апарату, який включає: компоненти, показники та рівні готовності майбутніх менеджерів до створення здоров'яорієнтованого середовища організації (рис. 1).

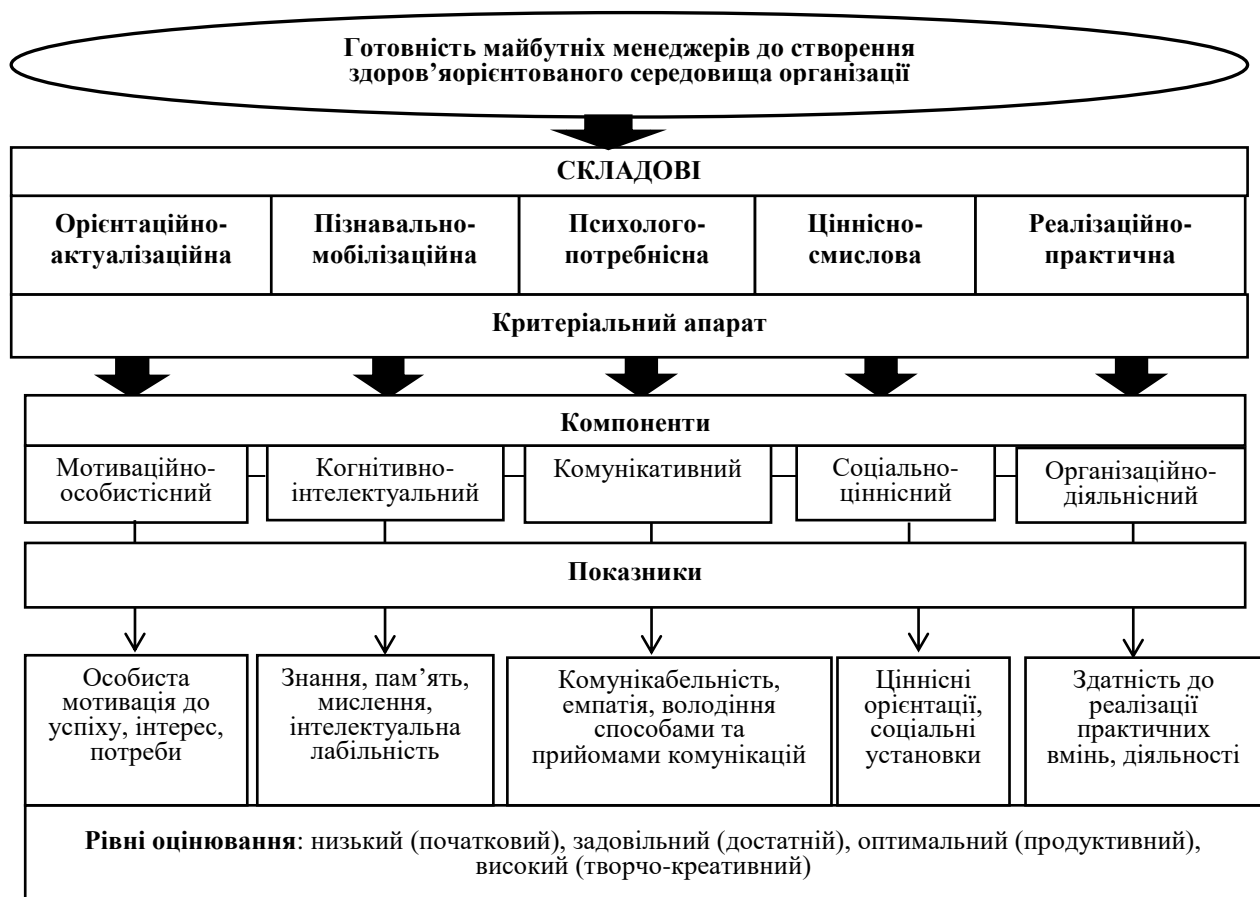

Рис. 1. Структура готовності майбутніх менеджерів до створення здоров'яорієнтованого середовища організації

Досліджувані критерії для встановлення якості освітнього процесу, організованого з використанням авторської комплементарно-інтегративної педагогічної технології формування готовності майбутніх менеджерів до

створення здоров'яорієнтованого середовища організації, представлено мотиваційно-особистісним, когнітивно-інтелектуальним, комунікативним, соціально-ціннісним та організаційно-діяльнісним компонентами. Охарактеризовано методики оцінювання компонентів готовності майбутніх менеджерів до створення здоров'яорієнтованого середовища організації. Сформованість мотиваційно-особистісного компонента оцінювалася за спеціально розробленою шкалою на основі модифікації методики Т. Елерса, дослідження когнітивно-інтелектуального компонента проводилось згідно з методикою «Інтелектуальна лабільність», для діагностики комунікативного компонента було модифіковано методику В. Бойка, для оцінювання соціально-ціннісного компонента було обрано найбільш розповсюджену методику вивчення ціннісних орієнтацій М. Рокіча, організаційно-діяльнісний компонент оцінювався згідно зі створеною методикою, що передбачала з'ясування здатності студентів-майбутніх менеджерів до здоров'яорієнтованої діяльності в майбутньому за даними їхньої самооцінки. Для встановлення якісних характеристик і виявлення сутності професійної спрямованості майбутніх менеджерів на певний вид управлінської діяльності (спрямованість на управління для себе; спрямованість на управління через взаєморозуміння; спрямованість на здоров'яорієнтоване управління) було використано авторський опитувальник, що створено на основі методики діагностики направленості особистості Б. Басса.

Показниками мотиваційно-особистісного компонента є: особиста позитивна мотивація, інтерес, потреби, усвідомлення суспільної значущості здоров'яорієнтованого середовища організації, бажання використовувати оздоровчі технології в умовах трудових процесів. Показниками когнітивно-інтелектуального компонента є: фундаментальні знання, динамічність розумових процесів (пам'яті, мислення, уяви, відчуття, сприйняття), вміння і навички до створення здоров'яорієнтованого середовища організації. Показниками комунікативного компонента слугують: комунікабельність, емпатія, володіння способами та прийомами комунікацій для ефективного функціонування здоров'яорієнтованого середовища організації. Показники соціально-ціннісного компонента – це ціннісні орієнтації (визнання здоров'я як основної цінності), соціальні установки на здоров'язбереження підлеглих в умовах організації. Показники організаційно-діяльнісного компонента – це свідомо здоров'язбережувальна управлінська діяльність (проекування, планування для створення здоров'яорієнтованого середовища організації).

Рівнями оцінювання було обрано: низький (початковий) – вказує на початковий етап ознайомлення майбутніх менеджерів із проблемами здоров'язбереження в умовах трудових процесів, усвідомлення ними необхідності здоров'язбережувальних знань й адаптація до нових термінів і понять; задовільний (достатній) – знання і розуміння майбутніх менеджерів для відтворення, усвідомленого сприйняття і фіксування в пам'яті об'єктивної інформації про здоров'язбереження; оптимальний (продуктивний) – вміння, навички і здатність студентів-майбутніх менеджерів застосовувати

репродуктивні знання на практиці, а також у нестандартних ситуаціях; високий (творчо-креативний) – навички майбутніх менеджерів до здоров'яорієнтованої управлінської діяльності, їхня можливість самостійно прогнозувати і моделювати нестандартні ситуації, обізнаність у питаннях збереження здоров'я працюючих людей, здатність до аналізу і самоконтролю, регуляції управлінських дій, наявність умінь для внесення коректив.

Представлено результати констатувального експерименту, що тривав упродовж 2015–2016 років і передбачав анонімне опитування 720 осіб віком від 25 до 55 років: роботодавців, керівників підприємств (211 осіб); випускників ЗВО, які здобули професію менеджера (276 осіб); працівників (233 особи). Окрім цього, було проведено опитування студентів третіх-четвертих курсів, котрі здобувають вищу освіту за спеціальністю 073 «Менеджмент» (185 осіб). Вивчалися потреби працедавців і думки студентів щодо потреби у знаннях для здійснення здоров'яорієнтованого управління в умовах організації.

Виявлено, що бачення керівників, управлінців і простих працівників про функції менеджерів в умовах організації відрізняється за всіма позиціями. Вище керівництво компаній вказує на першочергову необхідність формування в менеджерів економічних знань. На друге місце поставлено соціально значущі знання, далі знання про людину та юридичні (правові) знання. Це підтверджує той факт, що для вищого керівництва головним в умовах організації є економічне благополуччя. Менеджери пріоритетом вважають соціально значущі знання, далі – юридичні, економічні, знання про людину. Прості працівники вказують, що знання про людину і соціально значущі є, у їхньому розумінні, найбільш пріоритетними. Попри таку розбіжність, усі одностайні і згодні з думкою про те, що формула успіху та результативність роботи організації залежить від здоров'я працівників. Вище керівництво вбачає основною функцією менеджерів контроль за виробництвом, самі менеджери декларують здійснення кадрової політики, навчання і розвиток персоналу, а от прості працівники – створення безпечних умов праці, здоров'яорієнтованого середовища організації. Найбільш вагомими соціально-психологічними якостями представники вищого керівництва вважають інтелектуальні можливості, менеджери вказують на першочергову необхідність сформованості організаційно-діяльнісних характеристик, а працівники – соціально-ціннісних. Найбільшою мірою потреба і бажання зберегти здоров'я в умовах праці простежується у простих працівників.

Розуміння необхідності здоров'яорієнтованого управління притаманне як представникам вищого керівництва, так і менеджерам. Однак компетентними у питаннях, що стосуються можливостей збереження здоров'я в умовах організації вважають себе лише 6,1% керівників, 7,1% менеджерів і 6,7% працівників. Загалом, 54,4% управлінців (керівники і менеджери), а це більше половини, не вважають себе компетентними у питаннях здоров'язбереження. На наявність труднощів при організації безпечних умов праці і збереження здоров'я працюючих людей вказали 27,7% керівників і 39,3% менеджерів, а це 67% управлінців вищої і середньої ланки. Більше половини опитаних осіб

різного віку (51,8%) засвідчили, що вони готові поліпшувати своє фізичне здоров'я на робочому місці. Для 58,7% респондентів робоче середовище не є таким, що дозволяє їм дбати про власне здоров'я. Найбільша кількість тих, хто вважає потрібними наявність у менеджерів знань, умінь і навичок для створення здоров'яорієнтованого середовища організації є простими працівниками (20,4%). Констатовано факт підвищення зацікавленості працедавців (керівників вищої ланки управління) у менеджерах, здатних до запровадження здоров'язбережувальних заходів в умовах трудових процесів – з 34,6 до 60,2% осіб впродовж року.

Менеджмент як управління колективом людей заради самих людей, а саме їхнього благополуччя і збереження здоров'я в умовах організації визнають 35,7% студентів, котрі здобувають даний фах. Необхідними додаткові знання, вміння і навички для здійснення здоров'яорієнтованого управління в умовах організації в майбутньому вважають 79,5% опитаних, але 48,1% опитаних студентів-майбутніх менеджерів зізналися, що вони не готові до здійснення такого управління. Розуміють сутність здоров'язбереження в умовах організації лише 5,4% опитаних, а 43,8% студентів зізналися, що вони зовсім нічого не знають про механізми створення здоров'яорієнтованого середовища організації. На неготовність до планування власних управлінських дій для підвищення продуктивної праці підлеглих через здоров'язбереження в умовах організації вказали 54,6% опитаних, а неспроможними ініціювати і відстоювати перед вищим керівництвом думку про необхідність запровадження заходів для збереження здоров'я в умовах праці визнали себе 54,1% опитаних. Більше половини студентів-майбутніх менеджерів (53,5% осіб) вважають себе не готовими до створення здоров'яорієнтованого середовища організації.

Такий фактаж вказує на потребу зміни не лише структури, а й змісту, форм, методів системи професійної підготовки майбутніх менеджерів для формування їхньої компетентності у питаннях здоров'яорієнтованого управління.

У третьому розділі «**Філософсько-методологічні основи формування готовності майбутніх менеджерів до створення здоров'яорієнтованого середовища організації**» здійснено філософське узагальнення знань про людину на основі виявлених взаємозв'язків між економічним зростанням організації і людським розвитком; проаналізовано філософський аспект розвитку системи професійної освіти майбутніх менеджерів у частині формування їхньої готовності до створення здоров'яорієнтованого середовища організації; виявлено особливості формування здоров'яорієнтованих управлінських навичок майбутніх менеджерів на засадах соціалізації.

Зараз наша держава переживає складний період соціально-політичного та економічного розвитку, етап різноманітних загроз і викликів, воєнний конфлікт на Сході, усе це поглиблює кризу в країні, поширює бідність, збільшує соціальне розшарування суспільства, що призвело до різкого незадоволення населення своїм рівнем життя. Значне число людей не бачать виходу з несприятливої ситуації щодо погіршення стану власного здоров'я і

спроможності його поліпшити за рахунок власних ресурсів, у них формується стан вимушеної беспорядності. Такі радикальні зміни в українському суспільстві, швидкість, невизначеність і суперечливість у ньому соціально-економічних процесів призвели до того, що основою концепції людського розвитку стала теорія розвитку людських ресурсів, сконцентрована на проблемах демографії, зайнятості, охорони здоров'я, освіти. Поглиблення розуміння природи людської життєдіяльності і філософських закономірностей поступово формує нову предметну сферу професійної педагогіки, зумовлену реальною тенденцією зміщення пріоритетів – з багатства економічного до багатства соціального, гуманістичного. Провідною складовою цього багатства постає людина як особистість, її здоров'я – як найвища цінність.

Аргументовано, що система професійної освіти суспільства є продуктом еволюційного розвитку. Кожна нова система формується в глибинах старої, поступово набуваючи нових якостей, які відрізняють її від попередньої. Однак вона завжди зберігає певні залишки минулого, які можуть бути подолані тільки упродовж тривалих трансформацій. Одночасно, в кожній новій системі професійної освіти, зароджуються паростки майбутнього, які зрештою і зумовлюють виникнення більш досконалої – з точки зору суспільного прогресу – системи. Перехід від індустріального до духовно-інформаційного суспільства, трансформація моделей економічного розвитку під впливом глобалізації економіки, інтелектуалізації та індивідуалізації праці, неухильна дематеріалізація виробництва та перетворення людського капіталу на домінуючу економічного розвитку, безпрецедентні динамічні перехідні процеси породжують принципово нові проблеми в професійній освіті студентів спеціальності 073 «Менеджмент», що не вкладаються у рамки традиційних уявлень педагогічної науки і вимагають нових концептуальних рішень та методологічних підходів. Сучасні реалії суспільного життя, для якого характерні гуманізація, соціалізація, інтелектуалізація, екологізація та глобалізація породжують потребу в уніфікованих, фундаментальних здоров'язбережувальних знаннях, всебічному осягненні студентами-майбутніми менеджерами не лише економічних процесів, а й особливостей людської життєдіяльності.

Зазначено, що принциповою і спільною рисою всіх складових людського розвитку виступає здоров'я людини. Саме від здоров'я залежить процес зростання людських можливостей у всіх проявах. У зв'язку з цим, підхід до освіти як до процесу, що має самостійну цінність, як до рушійної сили виховання фахівців сфери менеджменту зі здоров'яорієнтованим світоглядом стає особливо значущим. Розвиток наукового пізнання професійної освіти майбутніх менеджерів розглядається у напрямі гетерогенності, комплементарності і міждисциплінарності, що дозволить збагатити зміст фахових дисциплін інноваційними новинками педагогічної науки про здоров'я людини. Розробка теоретичної моделі системи професійної здоров'яорієнтованої підготовки сучасного менеджера XXI століття нерозривно пов'язана з концептуальним усвідомленням складних і динамічних

трансформаційних процесів, породжених глобальністю проблем та завдань, що виникають у ході соціально-економічних перетворень. Теорії трансформаційних перетворень як невід'ємної складової загальної педагогіки притаманна цілісність якісних особливостей, пов'язаних із висвітленням складності освітнього процесу, еволюційних змін в освіті. Стан трансформації як нелінійний і суперечливий процес, що постійно змінює свої форми і механізми реалізації, характеризується у системі здоров'яорієнтованої професійної освіти майбутніх менеджерів варіативністю як об'єктивною характеристикою суспільної форми руху.

З'ясовано, що сучасна філософія розглядає людину в поєднанні фізичної і психічної її природи. Єдність соціального і біологічного у процесі професійної підготовки майбутніх менеджерів пояснює механізм дії формування управлінських навичок через соціальну складову і сукупність внутрішніх умов існування людського організму. Закономірно, що закони і категорії філософії знаходять планомірне, реальне відображення у змісті професійної підготовки майбутніх менеджерів. Філософські обґрунтування досліджень у сфері менеджменту посідають особливе місце серед інших наукових напрямів, оскільки, досліджуючи форми і ставлення людини до явищ природи і суспільства, неможливо абстрагуватися від спостережень та експерименту над собою. В умовах сьогодення наукові знання про людину набувають іншої якості, а проблема вивчення способів і механізмів управління людиною стає дедалі ширшою і міждисциплінарною. Наука про управління людиною в сучасних умовах наближається до цілісного наукового пізнання людини, об'єднання різних наук у відповідну систему – систему менеджменту.

Встановлено, що сучасний процес менеджменту без орієнтації на збереження здоров'я працівників організації не може бути визнано ефективним, а сутнісні зв'язки між різноманітними процесами, що відбуваються в організмі людини є своєрідними орієнтирами, що висувають потребу у здоров'яорієнтованому менеджменті організації. Формування компетентності майбутніх менеджерів у питаннях створення здоров'яорієнтованого середовища організації вимагає, щоб освітній процес постійно виходив за межі загальноприйнятих підходів. Це сприяє створенню орієнтованих на кожну людину, індивідуальних, більш високого рівня управлінських навичок в майбутньому. За таких умов майбутні менеджери в умовах організації відчуватимуть потребу постійного осмислення й усвідомлення дедалі складніших системних здоров'язабезпечувальних заходів для працівників.

Зазначено, що висококваліфікований менеджер має на філософському рівні розуміти об'єктивну соціально-економічну реальність, уміти вчасно й ефективно розв'язувати нагальні проблеми і водночас своїми управлінськими рішеннями гарантувати безпечні умови праці і збереження здоров'я працівників. Філософські аспекти змісту здоров'яорієнтованого навчання майбутніх менеджерів є базисом для створення педагогічної технології навчання фаху. Процес професійної підготовки майбутніх менеджерів, що орієнтований на формування в них готовності до створення здоров'яорієнтованого середовища

організації – це процес, який не можна розглядати без урахування складних різнорідних зв'язків, що зумовлені поєднанням природи, суспільства та вивченням людини як біологічного виду.

У четвертому розділі **«Навчально-методичний супровід процесу формування готовності майбутніх менеджерів до створення здоров'яорієнтованого середовища організації»** здійснено аналіз навчальних планів і освітніх програм професійної підготовки майбутніх менеджерів у частині здоров'язбережувальної освітньої складової; висвітлено концепцію і сутність алгоритму побудови комплементарно-інтегративних взаємозв'язків у змісті професійної освіти майбутніх менеджерів для активізації навчання здоров'яорієнтованого управління; виокремлено та теоретично обґрунтовано організаційно-педагогічні умови (активні інноваційні форми, методи і засоби навчання) та етапи, що декларують формування готовності майбутніх менеджерів до створення здоров'яорієнтованого середовища організації як процес біо-, психо-, соціо-, духовної єдності; представлено авторську комплементарно-інтегративну педагогічну технологію формування готовності майбутніх менеджерів до створення здоров'яорієнтованого середовища організації.

Аналіз навчальних планів і освітніх програм підготовки майбутніх менеджерів дозволив констатувати першочергову реалізацію економічної складової у системі професійної освіти. Встановлено, що концепт соціальної ефективності, а точніше, креативна соціально-економічна складова фахової підготовки майбутніх менеджерів використовується недостатньо. Водночас, сучасні вимоги у сфері управління вимагають підготовки менеджерів до управління, передусім, людськими ресурсами, а вже потім – економічними процесами заради збагачення бізнес-структур. Креативні підходи до організації здоров'яорієнтованої навчально-пізнавальної професійної складової змісту освітніх програм мають стати звичною справою і передбачати постійну зміну суспільних процесів, адже великі бізнес-проекти творять і реалізують люди, а економічне зростання компаній залежить від їхньої працездатності і продуктивності праці, що визначаються рівнем здоров'я.

Зазначено, що алгоритм комплементарно-інтегративного (синтезуючого) фахового навчання в контексті даного дослідження базується на створенні освітньої практики на основі поєднання різних методологій: взаємодоповнення здоров'язбережувальним змістом раніше різнорідних дисциплін і підвищення рівня цілісності й організованості освітнього процесу. Комплементарність та інтеграція теоретичного і практичного матеріалу, методик, форм навчання за такого алгоритму спрямована на формування в майбутніх менеджерів універсальних і одночасно мобільних знань через розвиток у тісному взаємозв'язку інтелектуальних, когнітивних і творчих сторін здоров'яорієнтованих управлінських навичок.

Теоретичні положення і методичні аспекти розвитку сучасної системи професійної освіти майбутніх менеджерів – це реалізація концепції змістовної комплементарної інтеграції згідно відповідного алгоритму (рис. 2).

Рис. 2. Сутність алгоритму побудови комплементарно-інтегративних взаємозв'язків у змісті професійної освіти майбутніх менеджерів для активізації навчання здоров'яорієнтованого управління

Здійснено специфічний аналіз основних, загальноприйнятих принципів дидактики, уніфіковано ті, що будуть найдієвішими і виокремлено спеціальні, системні принципи для реалізації даного алгоритму: доцільності, системно-структурний, системно-функціональний, системно-комунікативний, інформаційно-управлінський.

Створення змісту професійної освіти майбутніх менеджерів згідно створеного алгоритму сприяло подоланню денатуралізації у процесі формування здоров'яорієнтованих управлінських навичок, досягненню природничої, соціальної доцільності і зближення із життям їхніх професійних компетентностей. Виокремлено та теоретично обґрунтовано організаційно-педагогічні умови формування готовності майбутніх менеджерів до створення здоров'яорієнтованого середовища організації (рис. 3).

Декларовано організацію факультативних занять згідно певних етапів із використанням методів [словесний, ситуаційний, синдикати, кейс-методи, ділові і рольові ігри, метод Дельфі (експертне оцінювання), лабіринт дій, мозковий штурм, діалоги, проекти, коучинг, навчання дією], що характеризуються гностичною, валеолого-пізнавальною, конструктивною, прогностичною, світоглядно-розвивальною об'єднувальними функціями.

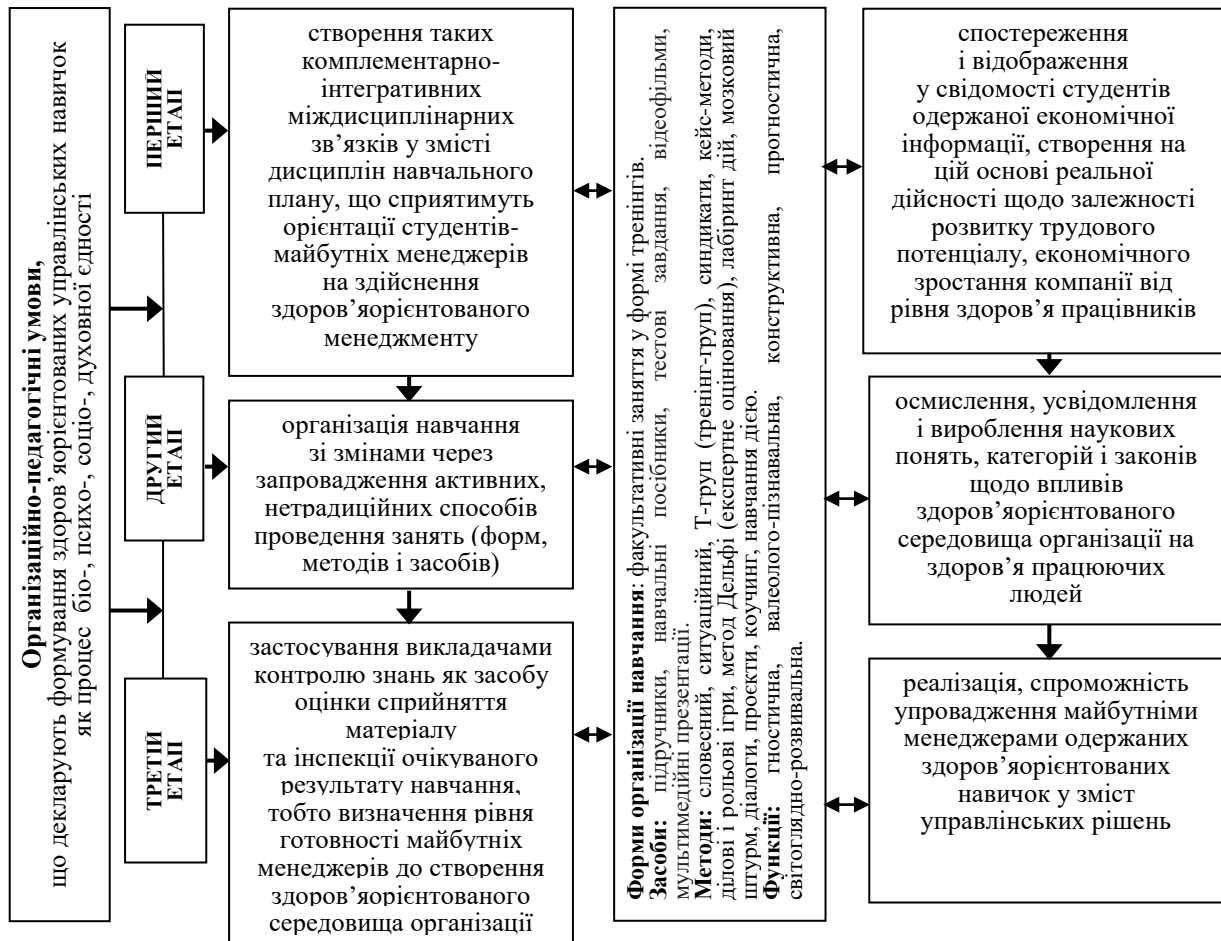

Рис. 3. Організаційно-педагогічні умови формування готовності майбутніх менеджерів до створення здоров'яорієнтованого середовища організації

Гностична функція передбачає не просто вивчення економічних відносин, а пізнання закономірностей економічних явищ і процесів через усвідомлення закономірностей людського розвитку, переваг здоров'яорієнтованого менеджменту; валеолого-пізнавальна реалізується через дослідження сутності педагогічних явищ, процесів, взаємозв'язків педагогіки здоров'я і професійної педагогіки; конструктивна зводиться до розуміння викладачами потреби у комплементарно-інтегративних взаємозв'язках між дисциплінами навчального плану для формування в майбутніх менеджерів навичок здоров'яорієнтованого управління; прогностична передбачає розроблення освітніх програм розвитку професійної освіти, орієнтованих на формування в майбутніх менеджерів навичок здоров'яорієнтованого управління і вказує на необхідність урахування майбутніх викликів і потреб на ринку праці; світоглядно-розвивальна полягає у формуванні культури здоров'яорієнтованого управління майбутніх менеджерів.

Представлено змістовну сутність авторської комплементарно-інтегративної педагогічної технології формування в майбутніх менеджерів готовності до створення здоров'яорієнтованого середовища організації (рис. 4).

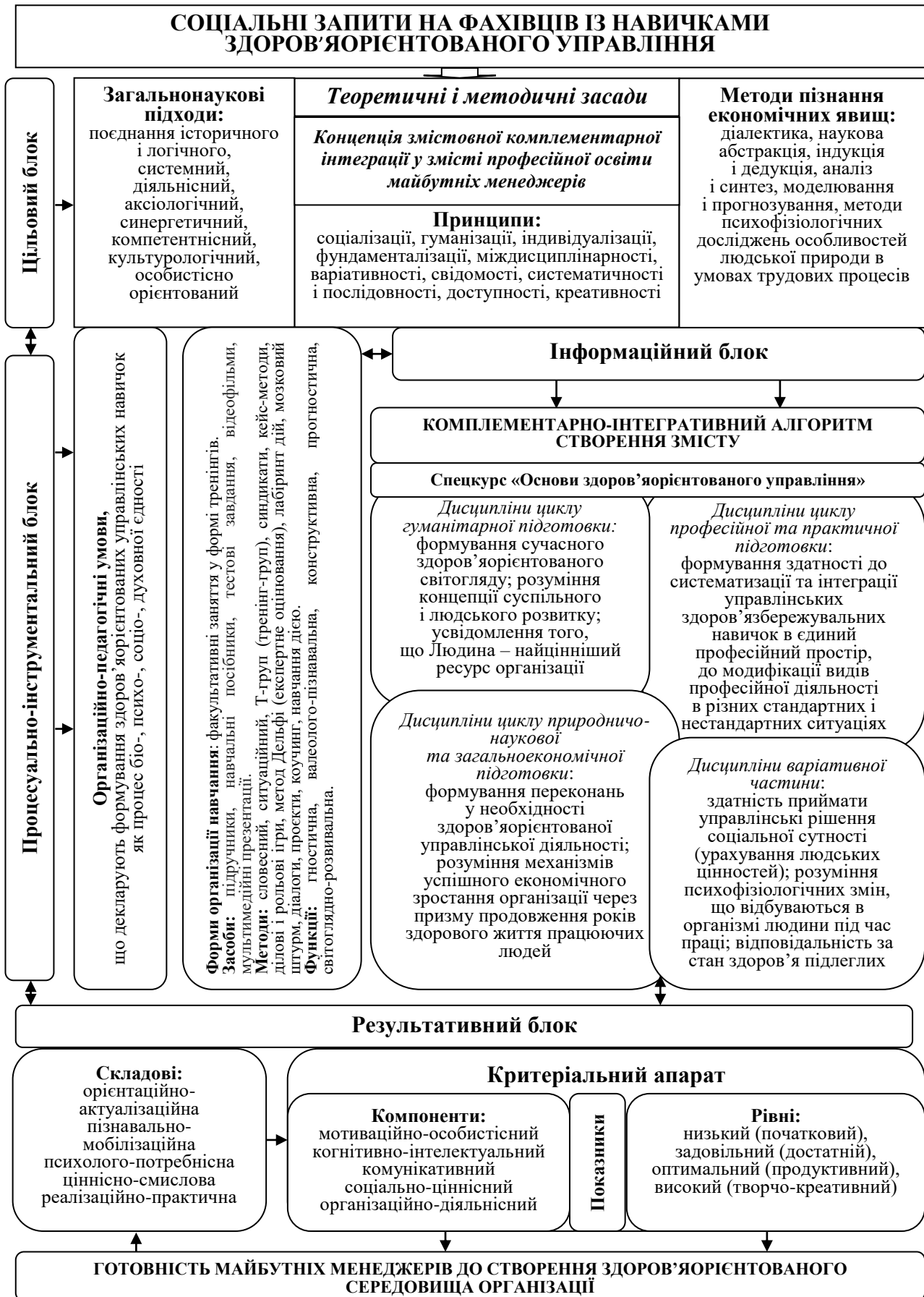

Рис. 4. Комплементарно-інтегративна педагогічна технологія формування готовності майбутніх менеджерів до створення здоров'яорієнтованого середовища організації

Зазначено, що створення та впровадження здоров'яорієнтованого змісту професійної освіти майбутніх менеджерів – достатньо складний у методологічному плані процес реалізації цільового, інформаційного, процесуально-інструментального і результативного змістовних блоків. Авторська комплементарно-інтегративна педагогічна технологія формування готовності майбутніх менеджерів до створення здоров'яорієнтованого середовища організації спрямована на перетворення чинної системи їхньої професійної освіти у своєрідний процес порівневої комплементарної координації змісту навчального матеріалу. Це можливість установалення гармонійного інтегративного балансу між основними навчально-методичними матеріалами, що містять інформацію про здоров'язбереження в умовах організації. Як результат комплементарної інтерпретації та оперування, виокремлено систематизовану сукупність основних і додаткових фрагментів здоров'яорієнтованого змісту дисциплін, що дозволяє створити дидактичний контент якісно нового комплементарного змістовного наповнення. Змінено логіку педагогічного процесу, що полягає у тісному взаємозв'язку інформаційно-пошукового і аналітично-узагальнювального концептів освітньої діяльності на засадах здоров'язбережувального навчання.

У процесі формування мотиваційно-особистісних якостей майбутніх менеджерів визначальним є формування в них емоційно-вольових переваг. Упродовж здоров'яорієнтованої професійної підготовки майбутніх менеджерів варто розвивати в них впевненість у собі (через мотивацію до успіху), формувати і підтримувати почуття успіху (через формування мотивації до невдач), нормальну особистісну тривожність (через формування мотивації до ризику). Таким чином відбувається актуалізація й активація мотивації до створення здоров'яорієнтованого середовища організації, управлінської діяльності за розвиненого почуття відповідальності за здоров'я підлеглих.

Когнітивно-інтелектуальний ресурс майбутнього менеджера характеризує динамічність розумових процесів, гнучкість мислення, кмітливність, активність у засвоєнні нових здоров'язбережувальних знань, є визначальним для розвитку інших здібностей. Недостатні когнітивно-інтелектуальні здібності характеризуються низькою розумовою активністю, пасивним ставленням до самоосвіти, труднощами при спілкуванні з підлеглими, а отже, і низькою здатністю до здоров'яорієнтованого управління.

Комунікативний компонент свідчить про комунікабельність і здатність майбутніх менеджерів: бути рівними з підлеглими, залишаючись при цьому лідерами; керувати людьми, володіючи інформацією про їхні проблеми зі здоров'ям, запити, самопочуття; взаємодіяти з підлеглими, уникаючи конфліктів, не допускаючи непорозумінь і стресових ситуацій між ними; до створення системи комунікацій на основі переконань про те, що найважливішим в умовах виробництва є капітал здоров'я тощо.

Соціально-ціннісний компонент вказує на наявність або відсутність соціальних установок і ціннісних орієнтирів на здоров'язбереження. Майбутня здоров'яорієнтована професійна діяльність менеджерів з одного боку вимагає

соціальної сміливості, активності, готовності йти на соціальні контакти, а з другого – передбачає постійний стан занепокоєння про підлеглих через власні управлінські дії і страх перед можливістю їм нашкодити. Отже соціальна позиція майбутніх менеджерів визначає їхню здатність до здоров'яорієнтованого управління.

Організаційно-діяльнісний компонент визначає рівень практичних умінь майбутніх менеджерів, навички до творчого вирішення управлінських завдань. У процесі фахової підготовки майбутніх менеджерів навчання діяльності, здоров'яорієнтованого управління означає відкрити перед студентами весь спектр освітніх можливостей і створити в них установки на самоосвіту.

У процесуальному сенсі авторська технологія є описом послідовності процедур комплементарного перетворення організації і змісту навчання, що забезпечує повноту системи професійної освіти для засвоєння студентами знань про здоров'язбереження. Особливістю є те, що з'являється можливість для одночасного синтезу і розмежування змісту, що дозволяє взаємодоповнювати протилежні компоненти цілісних знань про управління і передбачає створення змісту для формування в майбутніх менеджерів готовності до створення здоров'яорієнтованого середовища організації.

У п'ятому розділі **«Результати дослідно-експериментальної роботи»** представлено формувальний і контрольний етапи педагогічного експерименту. Описано результати впровадження авторської комплементарно-інтегративної педагогічної технології формування готовності майбутніх менеджерів до створення здоров'яорієнтованого середовища організації; здійснено перевірку та оцінку ефективності даної технології.

У формувальному етапі педагогічного експерименту взяли участь студенти ЗВО, які входили до контрольних груп (далі – КГ) ($n = 198$ осіб) та експериментальних груп (далі – ЕГ) ($n = 204$ особи). Студенти КГ навчалися за традиційною технологією фахової освіти, а студенти ЕГ – із запровадженням новоствореної комплементарно-інтегративної педагогічної технології формування готовності майбутніх менеджерів до створення здоров'яорієнтованого середовища організації. Активним педагогічним чинником слугував авторський навчальний спецкурс «Основи здоров'яорієнтованого управління».

Аналіз результатів формувального етапу педагогічного експерименту свідчить про те, що в ЕГ після експерименту зросла кількість студентів, котрі мають задовільний (із 38,2 до 50,5%), оптимальний (із 17,6 до 26,0%) і високий (із 6,5 до 18,6%) рівні мотиваційно-особистісного компонента. Окрім цього, значно меншою стала кількість студентів, котрі мали низький (початковий) рівень мотиваційно-особистісного компонента (з 37,7 до 4,9%). В ЕГ після експерименту зросла кількість студентів, котрі мають високий (творчо-креативний) рівень когнітивно-інтелектуального компонента (з 2,9 до 11,8%), оптимальний (продуктивний) (з 23,5 до 30,9%) і задовільний (достатній) – з 34,9 до 52,9% осіб. Також спостерігається позитивна динаміка показників низького (початкового) рівня когнітивно-інтелектуального компонента у студентів ЕГ

після експерименту. Так, значно зменшилася кількість студентів ЕГ, котрі мають низький (початковий) рівень, – з 38,7 до 4,4% осіб. В ЕГ після експерименту зросла кількість студентів, котрі мали високий (з 10,3 до 17,6%), оптимальний (з 25,0 до 34,3%) і задовільний (з 29,9 до 44,6%) рівні комунікативного компонента. Водночас знизилася кількість студентів, котрі мали низький (з 34,8 до 3,5%) рівень комунікативного компонента. Результати дослідження соціально-ціннісного компонента свідчать про те, що у студентів ЕГ після експерименту суттєво поліпшилися показники всіх рівнів сформованості соціально-ціннісного компонента: низького (з 25,5 до 2,5%), задовільного (з 36,3 до 44,2%), оптимального (з 29,9 до 38,2%) і високого (з 8,3 до 15,1%). Виявилося, що студенти-майбутні менеджери не були готовими до діяльності по впровадженню здоров'яорієнтованих технологій в умовах виробничого середовища: до експерименту спостерігався низький рівень сформованості організаційно-діяльнісного компонента майже у половини студентів як КГ (48,5%), так і ЕГ (46,1%). Після експерименту кількість студентів ЕГ із низьким рівнем сформованості організаційно-діяльнісного компонента знизилася до 4,4% і суттєво збільшилася кількість студентів, котрі мають зрушення на оптимальному (з 18,6 до 33,8%) і високому (з 9,8 до 34,3%) рівнях.

Аналіз результатів свідчить про більш вагомі позитивні зрушення абсолютних середніх значень якісних змін рівня сформованості мотиваційно-особистісного ($C_{p(КГ)} = 0,45\%$, $C_{p(ЕГ)} = 16,4\%$); когнітивно-інтелектуального ($C_{p(КГ)} = 1,5\%$, $C_{p(ЕГ)} = 17,15\%$); комунікативного ($C_{p(КГ)} = 1,25\%$, $C_{p(ЕГ)} = 15,65\%$); соціально-ціннісного ($C_{p(КГ)} = 0,5\%$, $C_{p(ЕГ)} = 11,5\%$); організаційно-діяльнісного ($C_{p(КГ)} = 4,05\%$, $C_{p(ЕГ)} = 20,85\%$) компонентів готовності до створення здоров'яорієнтованого середовища організації після експерименту у студентів ЕГ порівняно зі студентами КГ.

Числові значення критерію Пірсона (χ^2) на рівні значущості $\alpha = 0,05$ підтверджують достовірність позитивних зрушень показників сформованості компонентів, що визначають готовність студентів ЕГ до створення здоров'яорієнтованого середовища організації після експерименту (табл. 1).

До експерименту числові значення критерію Пірсона (χ^2) вказують на однорідність груп: мотиваційно-особистісний компонент ($\chi_{емп}^2 < \chi_{кр}^2 = 0,0464 < 0,103$); когнітивно-інтелектуальний компонент ($\chi_{емп}^2 < \chi_{кр}^2 = 0,0145 < 0,103$); комунікативний компонент ($\chi_{емп}^2 < \chi_{кр}^2 = 0,012 < 0,103$); соціально-ціннісний компонент ($\chi_{емп}^2 < \chi_{кр}^2 = 0,023 < 0,103$); організаційно-діяльнісний компонент ($\chi_{емп}^2 < \chi_{кр}^2 = 0,017 < 0,103$). Після експерименту числові значення свідчать про протилежне. З ймовірністю 95% можна констатувати суттєву відмінність між студентами КГ та ЕГ щодо рівнів сформованості усіх компонентів: мотиваційно-особистісний – $\chi_{емп}^2 > \chi_{кр}^2 = 1,05 > 0,103$; когнітивно-інтелектуальний – $\chi_{емп}^2 > \chi_{кр}^2 = 0,860 > 0,103$;

комунікативний – $\chi_{емп}^2 > \chi_{кр}^2 = 0,558 > 0,103$; соціально-ціннісний – $\chi_{емп}^2 > \chi_{кр}^2 = 0,441 > 0,103$; організаційно-діяльнісний – $\chi_{емп}^2 > \chi_{кр}^2 = 0,797 > 0,103$.

Таблиця 1

Значення критерію Пірсона (χ^2) за результатами формувального етапу педагогічного експерименту*

МОТИВАЦІЙНО-ОСОБИСТІСНИЙ КОМПОНЕНТ	
До експерименту	Після експерименту
$\chi_{емп}^2 < \chi_{кр}^2$ (0,0464 < 0,103)	$\chi_{емп}^2 > \chi_{кр}^2$ (1,05 > 0,103)
КОГНІТИВНО-ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ КОМПОНЕНТ	
$\chi_{емп}^2 < \chi_{кр}^2$ (0,0145 < 0,103)	$\chi_{емп}^2 > \chi_{кр}^2$ (0,860 > 0,103)
КОМУНІКАТИВНИЙ КОМПОНЕНТ	
$\chi_{емп}^2 < \chi_{кр}^2$ (0,012 < 0,103)	$\chi_{емп}^2 > \chi_{кр}^2$ (0,558 > 0,103)
СОЦІАЛЬНО-ЦІННІСНИЙ КОМПОНЕНТ	
$\chi_{емп}^2 < \chi_{кр}^2$ (0,023 < 0,103)	$\chi_{емп}^2 > \chi_{кр}^2$ (0,441 > 0,103)
ОРГАНІЗАЦІЙНО-ДІЯЛІСНИЙ КОМПОНЕНТ	
$\chi_{емп}^2 < \chi_{кр}^2$ (0,017 < 0,103)	$\chi_{емп}^2 > \chi_{кр}^2$ (0,797 > 0,103)

* Результати статистично достовірні ($\alpha = 0,05$).

За усіма рівнями у студентів ЕГ після експерименту сформованість компонентів, що визначають їхню готовність до створення здоров'яорієнтованого середовища організації, є суттєвою, а у студентів КГ зміни є незначними. Так, після експерименту лише у 3,94% студентів ЕГ спостерігався низький рівень; майже до половини (43,94%) зросли показники задовільного рівня; на 9,72% спостерігаються зрушення по оптимальному рівню, а показники високого рівня зросли на 11,92% (рис. 5).

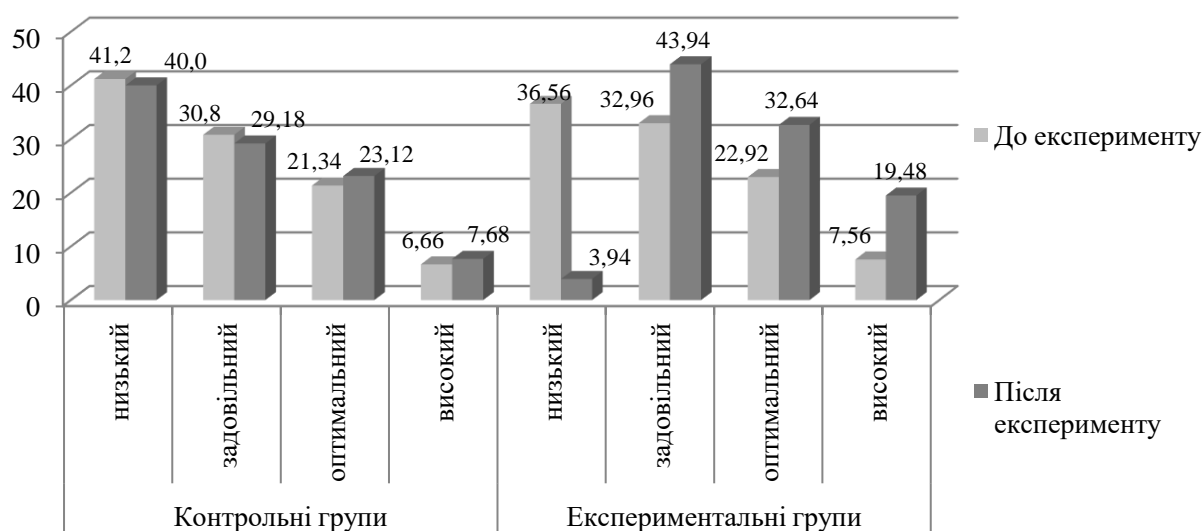

Рис. 5. Динаміка змін рівнів готовності майбутніх менеджерів до створення здоров'яорієнтованого середовища організації

Проведені розрахунки і отримані числові значення t -критерію Стьюдента з імовірністю 95% дозволяють констатувати, що між КГ та ЕГ студентів після

експерименту за показниками усіх рівнів (низький, задовільний, оптимальний, високий) їхньої готовності до створення здоров'яорієнтованого середовища організації існує суттєва достовірна різниця: низький рівень (t -критерій Стьюдента: $t_{\text{емп}} > t_{\text{кр}} = 11,78 > 2,31$); задовільний рівень (t -критерій Стьюдента: $t_{\text{емп}} > t_{\text{кр}} = 2,4 > 2,31$); оптимальний рівень (t -критерій Стьюдента: $t_{\text{емп}} > t_{\text{кр}} = 3,7 > 2,31$); високий рівень (t -критерій Стьюдента: $t_{\text{емп}} > t_{\text{кр}} = 2,5 > 2,31$) (табл. 2).

Таблиця 2

Дані, що характеризують достовірність різниці між групами після експерименту щодо їхньої готовності до створення здоров'яорієнтованого середовища організації за рівнями (t -критерій Стьюдента)*

Після експерименту				
Групи	Контрольні групи, $n=198$		Експериментальні групи, $n=204$	
Рівні/показники	Середнє квадр-не відхилення (σ_1)	Помилка репрезентативності (Δ_1)	Середнє квадр-не відхилення (σ_2)	Помилка репрезентативності (Δ_2)
низький	$\sigma_1 \approx 6,78$	$\Delta_1 \approx 3,03$	$\sigma_2 \approx 0,95$	$\Delta_2 \approx 0,42$
	t -критерій Стьюдента: $t_{\text{емп}} > t_{\text{кр}} = 11,78 > 2,31$			
задовільний	$\sigma_1 \approx 9,71$	$\Delta_1 \approx 4,34$	$\sigma_2 \approx 9,93$	$\Delta_2 \approx 4,43$
	t -критерій Стьюдента: $t_{\text{емп}} > t_{\text{кр}} = 2,4 > 2,31$			
оптимальний	$\sigma_1 \approx 3,56$	$\Delta_1 \approx 1,59$	$\sigma_2 \approx 4,53$	$\Delta_2 \approx 2,02$
	t -критерій Стьюдента: $t_{\text{емп}} > t_{\text{кр}} = 3,7 > 2,31$			
високий	$\sigma_1 \approx 6,07$	$\Delta_1 \approx 2,71$	$\sigma_2 \approx 8,69$	$\Delta_2 \approx 3,88$
	t -критерій Стьюдента: $t_{\text{емп}} > t_{\text{кр}} = 2,5 > 2,31$			

* Результати статистично достовірні ($\alpha = 0,05$).

Для аналізу точності і надійності можливих допустимих результатів діапазону та оцінки випадкових відхилень було визначено довірчі інтервали: вибіркова частка студентів ЕГ після експерименту за всіма рівнями є допустимою, середня помилка (μ) щодо генеральної сукупності не перевищує 4,0%, гранична помилка (Δ) для рівня довіри $\alpha = 0,05$ не перевищує 7,0%.

Отримані дані кореляційного аналізу підтверджують правильний вибір компонентів готовності майбутніх менеджерів до створення здоров'яорієнтованого середовища організації, а виявлені позитивні взаємозв'язки у змісті процесу професійної підготовки вказують на нову якість професійної освіти майбутніх менеджерів. Дієвість і ефективність новоствореної комплементарно-інтегративної педагогічної технології формування готовності майбутніх менеджерів до створення здоров'яорієнтованого середовища організації підтверджує отриманий коефіцієнт конкордації Кендалла ($W = 0,86 > 0,5$), що вказує на високий рівень узгодженості думок експертів.

Результати педагогічного експерименту (формувальний і контрольний етапи) свідчать про те, що відбулися статистично достовірні зміни рівнів готовності студентів ЕГ до створення здоров'яорієнтованого середовища

організації порівняно зі студентами КГ, що свідчить про ефективність авторської комплементарно-інтегративної педагогічної технології формування готовності майбутніх менеджерів до створення здоров'яорієнтованого середовища організації.

ВИСНОВКИ

У дисертаційному дослідженні подано наукове узагальнення і нове розв'язання проблеми вдосконалення професійної освіти майбутніх менеджерів у частині формування їхньої готовності до створення здоров'яорієнтованого середовища організації. Результати проведеного дослідження теоретичних і методичних засад формування готовності майбутніх менеджерів до створення здоров'яорієнтованого середовища організації дозволили сформулювати такі висновки.

1. На основі аналітичного огляду наукової літератури встановлено філософські та соціальні тенденції професійної підготовки майбутніх менеджерів. В умовах динамічних змін на національному та європейському ринках праці особливого значення набуває навчання майбутніх менеджерів здоров'язбереження через специфіку їхньої професійної діяльності, що передбачає управління людьми в умовах трудових процесів. Проаналізовано психологічні, соціологічні та педагогічні дослідження проблеми формування навичок здоров'яорієнтованого управління студентів-майбутніх менеджерів як особистісної якості, як професійного надбання, як форми соціальної активності і як додаткової фахової компетентності.

Потреба пошуку нових підходів до забезпечення динамічності сталого людського розвитку через здоров'язбереження висуває нові вимоги до освітньо-професійних параметрів підготовки майбутніх менеджерів, а саме – педагогічних технологій для формування в них навичок здоров'яорієнтованого управління. Узагальнення сучасних фахових джерел у галузі професійної освіти майбутніх менеджерів свідчить про те, що підготовка фахівців сфери управління, котрі спроможні будуть упроваджувати здоров'язбережувальні заходи в умовах організації, є соціально-педагогічною проблемою, а педагогічні впливи для формування готовності майбутніх менеджерів до створення здоров'яорієнтованого середовища організації не були предметом спеціальних досліджень.

2. З'ясовано специфіку професійної діяльності майбутніх менеджерів та уточнено понятійний апарат дослідження. Органічний зв'язок феномену здоров'я із життєдіяльністю є основою для вивчення сутності цього поняття через концепцію людських потреб і якості життя населення. Рівень здоров'я визначається індивідуальними зусиллями кожної людини, що спрямовані на його збереження й поліпшення і залежить від умов організації трудових процесів, де людина проводить значний період свого життя для власного розвитку і реалізації.

Менеджмент на сьогодні виступає суспільним засобом формування життєвих настанов, соціальних цінностей і мотивів поведінки людей. В умовах сьогодення сутність і зміст професії менеджера характеризується багатофункціональністю і набуває іншого сенсу – від «управління для покращення економіки» до «управління для людей, котрі творять економічні процеси». У сучасних умовах конкурентною перевагою і запорукою професійного зростання майбутнього менеджера стають додаткові компетентності, однією з яких є їхня готовність до створення здоров'яорієнтованого середовища організації.

Під організацією розуміється колективне ціле, що включає ієрархічно пов'язаних між собою осіб, котрі виконують різні функції і орієнтовані на досягнення цілей в умовах підприємства, установи, виробництва, компанії, бізнес-структури тощо. Здоров'яорієнтоване середовище організації розглядається як оточення, соціум, своєрідний трудовий побут, в якому людина проводить тривалий час, реалізовує себе як особистість і прагне зберегти власне здоров'я. Це складна система, якій притаманні безліч змінних процесів, що вказує на складність процесу створення здоров'яорієнтованого середовища організації. Готовність майбутніх менеджерів до створення здоров'яорієнтованого середовища організації – це здатність скористатися знаннями в інноваційному режимі і вирішувати управлінські завдання через прогностичний спосіб моделювання здоров'язбережувальних процесів в умовах праці. Здоров'яорієнтоване управління представлено як систему менеджменту, що базується на людиноцентричному підході, орієнтовану на те, що найвищою цінністю організації є не просто людські ресурси, а здоров'я кожного окремого працівника.

3. Структуріально, з огляду на специфіку професійної діяльності майбутніх менеджерів, готовність до створення здоров'яорієнтованого середовища організації містить складові: орієнтаційно-актуалізаційну, пізнавально-мобілізаційну, психолого-потребнісну, ціннісно-смыслову і реалізаційно-практичну. Виокремлені складові стали своєрідним вказівником для реалізації критеріального апарату, що включає: компоненти (мотиваційно-особистісний, когнітивно-інтелектуальний, комунікативний, соціально-ціннісний, організаційно-діяльнісний), показники та рівні готовності майбутніх менеджерів до створення здоров'яорієнтованого середовища організації.

Характеристиками досліджуваних критеріїв, що представлені компонентами, слугували показники для встановлення готовності майбутніх менеджерів до створення здоров'яорієнтованого середовища організації. Показниками мотиваційно-особистісного компонента є особиста позитивна мотивація до успіху, інтерес, потреби; когнітивно-інтелектуального – знання, пам'ять, мислення, інтелектуальна лабільність; комунікативного – комунікабельність, емпатія, володіння способами та прийомами комунікацій; соціально-ціннісного – ціннісні орієнтації, соціальні установки; організаційно-діяльнісного – здатність до реалізації практичних вмінь, діяльності. Рівнями оцінювання стали: низький (початковий) – ознайомлення і усвідомлення;

задовільний (достатній) – знання і розуміння; оптимальний (продуктивний) – уміння, навички і застосування; високий (творчо-креативний) – діяльність, аналіз і корективи.

4. Аналіз отриманих результатів у ході констатувального експерименту, з одного боку, підтверджує соціальну обумовленість і необхідність формування готовності майбутніх менеджерів до створення здоров'яорієнтованого середовища організації, а з другого, – вказує на потребу вдосконалення системи їхньої фахової підготовки. На перший план виходить впровадження нових педагогічних технологій для формування в майбутніх менеджерів готовності до створення здоров'яорієнтованого середовища організації, що є вимогою часу. Виявлено підвищення зацікавленості працедавців (керівників вищої ланки управління) у менеджерах, здатних до запровадження здоров'язбережувальних заходів в умовах трудових процесів (з 34,6 до 60,2% осіб впродовж року). З'ясовано, що необхідність функціонування якісного менеджменту на засадах здоров'язбереження в усіх ланках вітчизняної економіки стає ключовим аспектом вдосконалення змісту фахової підготовки майбутніх менеджерів. Зміст дисциплін професійної підготовки майбутніх менеджерів має передбачати розширення наукових знань через комплементарну інтеграцію, що сприятиме розвитку прикладних вмінь і навичок, формуванню їхньої готовності до створення здоров'яорієнтованого середовища організації.

5. Філософсько-методологічні настанови слугують підґрунтям для обґрунтування теоретичних і методичних засад, а також розроблення педагогічної технології професійної освіти, що сприятиме формуванню в майбутніх менеджерів готовності до створення здоров'яорієнтованого середовища організації. Концепція змістовної комплементарної інтеграції пов'язана з об'єднанням у єдине ціле раніше різнорідних дисциплін і доповненням змісту фахової підготовки майбутніх менеджерів здоров'язбережувальним концептом. Виокремлені загальнонаукові підходи (поєднання історичного і логічного; системний; діяльнісний; аксіологічний; синергетичний; компетентнісний; культурологічний; особистісно орієнтований) дозволяють доповнити дисципліни навчальних планів здоров'язбережувальним змістом, а комплементарна інтеграція – поєднати всі аспекти фахової освіти у єдине ціле. Змістовними концептами є основні методи пізнання економічних та здоров'яорієнтованих педагогічних явищ і процесів у професійній освіті студентів-майбутніх менеджерів – діалектика, наукова абстракція, індукція і дедукція, аналіз і синтез, моделювання і прогнозування, вивчення психофізіологічних особливостей людської природи в умовах трудових процесів. Ефективність формування свідомості і навичок здоров'яорієнтованого управління майбутніх менеджерів залежить від основних (соціалізація, гуманізація, індивідуалізація, фундаменталізація, міждисциплінарність, варіативність, свідомість, систематичність і послідовність, доступність, креативність) і спеціальних (доцільність, системно-структурний, системно-функціональний, системно-комунікативний,

інформаційно-управлінський) загально філософських принципів, що використовуються упродовж фахового навчання.

6. Алгоритм комплементарно-інтегративної сутності професійної освіти дозволяє проектувати процес формування готовності майбутніх менеджерів до створення здоров'яорієнтованого середовища організації на основі створення відповідного міждисциплінарного змісту і дає можливість викладачам об'єднати педагогічні функції складових різних наук в єдине ціле. Даний алгоритм сприяє оптимізації як міжпредметних (управлінських), так і внутрішньо предметних (технологічних) зв'язків у змісті комплементарно-інтегративного навчального спецкурсу «Основи здоров'яорієнтованого управління» як активного педагогічного чинника у процесі формування готовності майбутніх менеджерів до створення здоров'яорієнтованого середовища організації. На основі встановлення взаємозв'язків між штучно розділеними компонентами наук і доповнення однієї дисципліни методологією, елементами іншої вдалося домогтися цілісності освітнього процесу та сформувати у майбутніх менеджерів навички здоров'яорієнтованого управління.

7. Організаційно-педагогічні умови як активні інноваційні форми, методи і засоби навчання декларують формування здоров'яорієнтованих управлінських навичок як процес біо-, психо-, соціо-, духовної єдності. Головними об'єднувальними функціями у змісті організаційно-педагогічних умов є: гностична; валеолого-пізнавальна; конструктивна; прогностична; світоглядно-розвивальна. Етапи навчання передбачають: створення комплементарно-інтегративних міждисциплінарних зв'язків у змісті дисциплін навчального плану, що сприятимуть орієнтації студентів-майбутніх менеджерів на здійснення здоров'яорієнтованої управлінської діяльності; організацію навчання зі змінами через запровадження активних, нетрадиційних способів проведення занять (форм, методів і засобів); застосування викладачами контролю знань як засобу оцінки сприйняття матеріалу та інспекції очікуваного результату навчання, тобто визначення рівня готовності майбутніх менеджерів до створення здоров'яорієнтованого середовища організації через самоаналіз. Форми, методи і засоби навчання дозволили активізувати процес засвоєння фундаментальних знань, розвитку навичок, формування досвіду використання теоретичного базису для вирішення практичних здоров'яорієнтованих управлінських питань.

8. Пріоритети авторської комплементарно-інтегративної педагогічної технології формування готовності майбутніх менеджерів до створення здоров'яорієнтованого середовища організації ґрунтуються на зміні парадигмальних уявлень про критерії соціально-економічного прогресу та ціннісні орієнтації економічного зростання, де першочерговим феноменом стає капітал здоров'я. Використання новоствореної технології сприяло реалізації особистісного економічного потенціалу майбутніх менеджерів через розуміння азів валеології, що дозволило створити зовсім нові інноваційні можливості для

формування в них готовності до створення здоров'яорієнтованого середовища організації.

Комплементарно-інтегративна педагогічна технологія формування готовності майбутніх менеджерів до створення здоров'яорієнтованого середовища організації у процесуальному сенсі є описом послідовності процедур комплементарного перетворення організації і змісту системи їхньої професійної освіти для забезпечення повноти засвоєння знань про здоров'яорієнтоване управління. Сутність цієї технології характеризують цільовий, інформаційний, процесуально-інструментальний, результативний змістовні блоки. Елементами такої технології є: комплементарна концепція (теоретико-методичні засади), інтегративні навчальні матеріали (зміст), дидактична комунікація студентів і викладачів (комплементарність при виокремленні організаційно-педагогічних умов, способів оцінки знань і вмінь).

У результативному плані авторська технологія є своєрідним науковим проєктом створення комплементарно-інтегративного освітнього професійного простору формування готовності майбутніх менеджерів до створення здоров'яорієнтованого середовища організації, що стане для них хорошою конкурентною перевагою в майбутньому.

9. Аналіз результатів формувального етапу педагогічного експерименту свідчить про більш вагомі позитивні зрушення абсолютних середніх значень якісних змін (приросту результатів) після експерименту у студентів ЕГ порівняно зі студентами КГ. За мотиваційно-особистісним компонентом показник становить 16,4% у студентів ЕГ порівняно із 0,45% у студентів КГ; за когнітивно-інтелектуальним – 17,15% у студентів ЕГ порівняно із 1,5% у студентів КГ; за комунікативним – 15,65% у студентів ЕГ порівняно із 1,25% у студентів КГ; за соціально-ціннісним – 11,5% у студентів ЕГ порівняно із 0,5% у студентів КГ; за організаційно-діяльнісним – 20,85% у студентів ЕГ порівняно із 4,05% у студентів КГ. Про ефективність авторської технології навчання студентів ЕГ та комплексу відповідних педагогічних засобів її реалізації свідчать коефіцієнти ефективності (K) за кожним компонентом: мотиваційно-особистісним – 36,4%; когнітивно-інтелектуальним – 11,4%; комунікативним – 12,52%; соціально-ціннісним – 23,0%; організаційно-діяльнісним – 5,15%. Середнє значення загального коефіцієнта ефективності, за показниками приросту результатів, становить 17,69%. Отримані результати самооцінки студентами власної спрямованості на певні види управлінської діяльності вказують на те, що після експерименту майже на половину збільшилася кількість прихильників здоров'яорієнтованого управління студентів ЕГ, на що вказує збільшення кількості балів (з 3 145 до 6 125). У студентів КГ суттєвих змін не відбулося.

10. Узагальнення абсолютних середніх значень за рівнями готовності майбутніх менеджерів до створення здоров'яорієнтованого середовища організації свідчить про значно суттєвіші зміни у студентів ЕГ порівняно зі студентами КГ: до експерименту низький рівень готовності до створення здоров'яорієнтованого середовища організації спостерігався у 36,56% студентів

ЕГ, а після експерименту лише 3,94% мали низький рівень; задовільний рівень до експерименту – мали 32,96% студентів ЕГ, а після експерименту цей показник зріз майже до половини (43,94%); оптимальний рівень до експерименту спостерігався у 22,92% студентів ЕГ, а після експерименту показник оптимального рівня зріс до 32,64%; кількість студентів ЕГ із високим рівнем після експерименту становила 19,48%, тоді як до експерименту студентів ЕГ із високим рівнем було лише 7,56%. У студентів КГ за жодним рівнем суттєвих змін не відбулося.

Числові значення критерію Пірсона (χ^2) й проведені розрахунки t -критерію Стюдента на рівні значущості $\alpha = 0,05$ підтверджують достовірність позитивних зрушень показників готовності студентів ЕГ до створення здоров'яорієнтованого середовища організації після експерименту і вказують на достовірну різницю між КГ та ЕГ студентів за усіма рівнями. Визначення довірчих інтервалів дозволяє констатувати, що вибіркова частка студентів ЕГ після експерименту за всіма рівнями є допустимою, середня помилка (μ) щодо генеральної сукупності не перевищує 4,0%, гранична помилка (Δ) для рівня довіри $\alpha = 0,05$ не перевищує 7,0%.

Отримані дані кореляційного аналізу підтверджують правильний вибір критеріального апарату, зокрема компонентів, що слугують критеріями готовності майбутніх менеджерів до створення здоров'яорієнтованого середовища організації. Виявлено позитивні, статистично значущі взаємозв'язки (за $\alpha = 0,05$), що вказують на нову якість їхньої професійної освіти: найтісніший (дуже висока щільність) взаємозв'язок спостерігається між мотиваційно-особистісним і соціально-ціннісним ($r \approx 0,974$); мотиваційно-особистісним і когнітивно-інтелектуальним ($r \approx 0,953$); когнітивно-інтелектуальним і соціально-ціннісним ($r \approx 0,926$) компонентами. Експертне оцінювання комплементарно-інтегративної педагогічної технології формування готовності майбутніх менеджерів до створення здоров'яорієнтованого середовища організації вказує на високий рівень узгодженості думок експертів (коефіцієнт конкордації Кендалла $W = 0,86 > 0,5$), що підтверджує дієвість та ефективність цієї технології.

Доведено, що впровадження авторської комплементарно-інтегративної педагогічної технології формування готовності майбутніх менеджерів до створення здоров'яорієнтованого середовища організації у систему їхньої фахової підготовки змістовно впливає на формування у них здатності до інноваційного менеджменту організації на засадах реалізації ідей економічного збагачення через поліпшення здоров'я працюючих людей.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів проблеми професійної підготовки майбутніх менеджерів щодо формування в них готовності до створення здоров'яорієнтованого середовища організації. Подальшого вивчення потребують механізми впровадження новітніх зарубіжних технологій, створення мультимедійних засобів, застосування інформаційно-комунікаційних технологій з метою підвищення ефективності навчання здоров'яорієнтованого управління менеджерів нової генерації.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМАТИКОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковано основні результати дисертації

1. Завидівська О. І. Професійна підготовка майбутніх менеджерів: теоретико-методичний аспект формування готовності до створення здоров'яорієнтованого середовища організації : монографія. Чернігів – Львів : Простір-М, 2020. 642 с.
2. Завидівська О. І. Основи здоров'яорієнтованого управління : навч.-метод. посібник. Львів : Простір-М, 2020. 274 с.
3. Завидівська О. І. Підготовка майбутнього фахівця з управління персоналом до створення здоров'яорієнтованого середовища організації. *Вісник Чернігівського педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка. Серія : Педагогічні науки*. 2017. Вип. 143. С. 273–276.
4. Завидівська Н. Н., Завидівська О. І. Сучасні тенденції у теорії та методиці формування культури здоров'я майбутніх менеджерів з управління персоналом. *Український педагогічний журнал*. 2017. № 4. С. 145–151.
5. Завидівська О. І. Особливості формування здоров'яорієнтованого управлінського мислення майбутніх менеджерів через систему професійної освіти. *Педагогічні науки : зб. наук. праць*. 2018. № 85. С. 96–102.
6. Носко М. О., Завидівська О. І. Особливості соціалізації майбутніх менеджерів в умовах освітнього здоров'яорієнтованого середовища. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка. Серія : Педагогічні науки. Фізичне виховання та спорт*. 2018. Вип. 154. Т. II. С. 140–144.
7. Завидівська О. І. Філософія науки – теоретична основа вдосконалення системи професійної освіти майбутніх менеджерів. *Наукові записки. Серія : Педагогічні науки*. 2018. Вип. 173. С. 106–111.
8. Завидівська О. І. Формування здоров'яорієнтованих управлінських навичок майбутніх менеджерів на засадах філософських законів і категорій. *Український педагогічний журнал*. 2018. № 4. С. 110–117. doi: <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2018-4-110-117>.
9. Завидівська О. Особливості формування здоров'яорієнтованих управлінських навичок майбутніх менеджерів на засадах соціалізації. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Педагогічні науки : зб. наук. праць*. 2018. № 3 (62). Т. 2. С. 97–101.
10. Завидівська О. Особливості формування здоров'яорієнтованої свідомості майбутніх менеджерів. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини*. 2018. Вип. 2. С. 79–88. doi: <https://doi.org/10.31499/2307-4906.2.2018.149222>.
11. Завидівська О. Філософські основи здоров'яорієнтованого змісту професійної підготовки студентів-управлінців. *Педагогічний часопис Волині*. 2018. № 3 (10). С. 14–20.

12. Завидівська О. Особливості сучасної системи професійної освіти студентів-управлінців. *Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету. Серія «Педагогічні науки»*. 2018. Вип. 39. С. 30–35. doi: [https://doi.org/10.31909/26168812.2019-\(39\)-5](https://doi.org/10.31909/26168812.2019-(39)-5).

13. Завидівська О. І. Готовність до створення здоров'яорієнтованого середовища організації як особлива категорія професійної освіти майбутніх менеджерів. *Наукові записки. Серія «Психолого-педагогічні науки» (Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя)*. 2018. № 3. С. 168–173.

14. Завидівська О. І. Здоров'яорієнтоване навчання у змісті професійної підготовки майбутніх менеджерів. *Інноваційна педагогіка*. 2018. Вип. 6. С. 137–142.

15. Завидівська О. І. Особливості інтегративного навчання здоров'язбереженню у змісті професійної освіти студентів-управлінців. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 5 «Педагогічні науки: реалії та перспективи» : зб. наук. праць*. 2019. Вип. 67. С. 100–104.

16. Завидівська Н. Н., Завидівська О. І. Історичні передумови розвитку оздоровчих систем як засобу оптимізації здоров'язбережувального навчання студентів. *Інноваційна педагогіка*. 2019. Вип. 17. Т. 2. С. 23–27.

17. Завидівська Н. Н., Завидівська О. І. Особливості змісту здоров'яорієнтованої професійної підготовки майбутніх менеджерів. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія № 15 «Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)» : зб. наук. праць*. 2019. Вип. 3К (110). С. 216–220.

18. Завидівська О. І. Феномен комплементарності в системі професійної освіти майбутніх менеджерів: концепт навчання здоров'яорієнтованому управлінню. *Вісник Університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія». Педагогічні науки*. 2019. № 2 (18). С. 292–301. doi: <https://doi.org/10.32342/2522-4115-2019-2-18-37>.

19. Завидівська О. І. Навчання здоров'яорієнтованому управлінню як нова стратегія професійної освіти майбутніх менеджерів. *Науковий вісник Льотної академії. Серія : Педагогічні науки : зб. наук. праць*. 2019. Вип. 5. С. 344–349. doi: <https://doi.org/10.33251/2522-1477-2019-5-344-349>.

20. Завидівська О. І. Сучасні ідеї змісту комплементарно-інтегративного навчання майбутніх менеджерів: формування здоров'яорієнтованих управлінських навичок. *Наукові записки. Серія «Психолого-педагогічні науки» (Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя)*. 2019. № 3. С. 23–30. doi: <https://doi.org/10.31654/2663-4902-2019-PP-3-23-30>.

21. Носко М. О., Завидівська О. І. Структура комплементарно-інтегративної педагогічної технології формування готовності майбутніх менеджерів до створення здоров'яорієнтованого середовища організації. *Вісник національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка. Серія : Педагогічні науки : зб. наук. праць*. 2019. Вип. 3 (159). С. 274–281. doi:

<https://doi.org/10.5281/zenodo.3477787>.

22. Zavydivska N., Zavydivska O., Khanikiants O. Features of free time pedagogy in the conditions of health preserving study of students. *Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини*. 2019. Вип. 13. С. 15–22.

23. Завидівська Н. Н., Завидівська О. І. Соціальна потреба у формуванні здоров'язбережувального стилю поведінки студентів. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія № 15 «Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)» : зб. наук. праць*. 2020. Вип. 3К (123). С. 168–172.

24. Завидівська О. І. Результативність впровадження комплементарно-інтегративної здоров'яорієнтованої педагогічної технології навчання майбутніх менеджерів. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Серія : Педагогічні науки : зб. наук. праць*. 2020. Вип. 1. С. 268–279. doi: <https://doi.org/10.31494/2412-9208-2020-1-1-268-279>.

25. Zavydivska O., Zavydivska N., Khanikiants O. Self-management as a condition for creating a health culture among students. *Journal of Physical Education and Sport (JPES)*. 2016. 16 Supplement Issue (1), Art 93. P. 592–597. doi: <http://dx.doi.org/10.7752/jpes.2016.s1093>.

26. Zavydivska O., Zavydivska N., Khanikiants O., Rymar O. The paradigm of health maintenance at Higher Education Institutions as an Important Component of Human Development in Terms of Modernity. *Journal of Physical Education and Sport (JPES)*. 2017. Vol. 17 Supplement Issue 1, Art 9. P. 60–65. doi: <http://dx.doi.org/10.7752/jpes.2017.s1009>.

27. Zavydivska O., Zavydivska N., Kovalchuk V., Khanikiants O. Features of professional training of hr-managers: the ability to create a health-oriented environment in the organization. *Journal of Physical Education and Sport (JPES)*. 2018. 18 Supplement Issue (2), Art 160, P. 1072–1078. doi: <http://dx.doi.org/10.7752/jpes.2018.s2160>.

28. Zavydivska O. I. The essence and content of the communicative component of readiness of future managers to create a health-oriented environment of organization. *International Journal of Innovative Technologies in Social Science*. 2020. No 6 (27). P. 99–105. doi: https://doi.org/10.31435/rsglobal_ijitss/30092020/7160.

29. Zavydivska O. The analysis motivational factors of formation the readiness of future managers to create a health-oriented environment of the organization. *Innovative Solutions in Modern Science*. 2020. TK Meganom LLC. New York. № 6 (42). P. 5–18. doi: [https://doi.org/10.26886/2414-634X.6\(42\)2020.1](https://doi.org/10.26886/2414-634X.6(42)2020.1).

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

30. Завидівська О. І., Легка Р. І. Якість життя: поняття та основні складові оцінки. *Сучасні економічні системи: стан та перспективи розвитку : тези доп. VII Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., 16–17 трав. 2016 р. Хмельницький : ХКТЕІ, 2016. С. 64–67.*

31. Завидівська О. І. Капітал здоров'я та його значення для соціально-економічного розвитку країни. *Інтеграція України в європейський і світовий фінансовий простір* : зб. тез XI Міжнар. наук.-практ. конф., 19–20 трав. 2016 р. Львів : ЛННІ ДВНЗ «Університет банківської справи», 2016. С. 169–172.

32. Завидівська О. І., Легка Р. І. Оцінка вартості людського життя в Україні. *Актуальні проблеми економічного розвитку України в умовах інтеграції: досягнення та проблеми* : матер. Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф., 19–22 жов. 2016 р. Харків, 2016. С. 176–178. URL : <http://ekon.uira.edu.ua>. (дата звернення: 05.03.2020).

33. Завидівська О. Менеджмент здоров'я як чинник підвищення якості життя населення. *Фізична культура і спорт: досвід та перспективи* : матер. II Міжнар. наук.-практ. конф., 6–7 квіт. 2017 р. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2017. С. 183–185.

34. Завидівська О. І. Особливості психолого-педагогічних впливів у процесі формування здоров'яорієнтованої компетенції майбутніх управлінців. *Глобальні виклики педагогічної освіти в університетському просторі* : матер. III Міжнар. Конгресу, 18–21 травня 2017 р. Одеса : Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського, 2017. С. 459–460.

35. Завидівська О. І. Сучасні підходи до оцінки вартості людського життя. *Інтеграція України в європейський і світовий фінансовий простір* : зб. тез XII Міжнар. наук.-практ. конф., 25–26 трав. 2017 р. Львів : ЛННІ ДВНЗ «Університет банківської справи», 2017. С. 201–203.

36. Завидівська О. І., Ставінський В. М. Економіко-математичне моделювання мотиваційних процесів в управлінні персоналом. *Інтеграція України в європейський і світовий фінансовий простір* : зб. тез XII Міжнар. наук.-практ. конф., 25–26 трав. 2017 р. Львів : ЛННІ ДВНЗ «Університет банківської справи», 2017. С. 205–207.

37. Завидівська О. І., Лемішко Н. С. Мотивація персоналу та її роль у розвитку організації. *Менеджмент розвитку соціально-економічних систем у новій економіці* : матер. Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., 19 жов. 2017 р. Полтава : ПУЕТ, 2017. С. 24–29.

38. Завидівська О. І. Управління якістю трудового життя персоналу підприємства. *Стратегія підприємства: підприємницький контекст* : зб. матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 16–17 лист. 2017 р. Київ, 2017. С. 35–37.

39. Завидівська Н. Н., Завидівська О. І. Роль особистості у покращенні індивідуального рівня та якості життя. *Формування ефективних механізмів державного управління та менеджменту в умовах сучасної економіки: теорія і практика* : матер. V Міжн. заоч. наук.-практ. конф., 24 лист. 2017 р., Запоріжжя : Класичний приватний університет, 2017. С. 429–432.

40. Завидівська О. І., Федак К. В. Деякі аспекти аналізу рівня та якості життя населення України. *Фінансова спроможність об'єднаних територіальних громад: очікування та реалії* : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 29–30 лист. 2017 р. Рівне – Луцьк, 2017. С. 242–245.

41. Завидівська О. І., Федак К. В. Менеджмент здоров'я як фактор підвищення якості життя працівників. *Устойчивое развитие экономики: состояние, проблемы, перспективы* : сб. трудов XII Междун. науч.-практ. конф., 27 апр. 2018 г. Пинск (Республика Беларусь) : ПолесГУ, 2018. С. 183–184.
42. Завидівська О. Компетентність у питаннях здоров'язбереження як вищий рівень управлінської культури майбутнього менеджера. *Фізична культура і спорт: досвід та перспективи* : матер. II Міжнар. наук.-практ. конф., 4–5 квіт. 2019 р. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2019. С. 51–52.
43. Завидівська О. Основні аспекти здоров'яорієнтованого змісту професійної підготовки майбутніх менеджерів. *Управління в освіті* : матер. IX Міжнар. наук.-практ. конф., 4–5 квіт. 2019 р. Львів : «Левада», 2019. С. 123–124.
44. Завидівська Н. Н., Завидівська О. І. Особливості розвитку здоров'яорієнтованого менеджменту у сучасній системі професійної освіти студентів-управлінців. *Інноваційні технології у розвитку сучасного суспільства* : зб. тез доп. Міжнар. наук.-практ. конф., 18–19 квіт. 2019 р. Львів : Навчально-науковий інститут підприємництва та перспективних технологій Національного університету «Львівська політехніка», 2019. С. 334–336.
45. Завидівська О. І. Особливості змісту фахової підготовки студентів-управлінців. *Проблеми та перспективи розвитку сучасної науки* : матер. Міжнар. наук.-практ. конф. молодих науковців, аспір. і здобув. вищої освіти, 10 трав. 2019 р. Рівне : НУВГП, 2019. С. 318–319.
46. Завидівська О., Свирида М. Застосування інноваційних технологій в системі фізичного виховання. *Економіко-соціальні відносини в галузі фізичної культури та сфері обслуговування* : матер. II Міжнар. наук.-практ. конф., 23–24 трав. 2019 р. Львів : ЛДУФК, 2019. С. 102–103.
47. Завидівська О. І. Створення здоров'яорієнтованого середовища організації як одна із ключових компетенцій майбутнього менеджера. *Актуальні питання фізичної культури, спорту та ерготерапії* : матер. II Міжнар. наук.-спорт. конгресу, 24–25 квіт. 2020 р. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2020. С. 44–46.
48. Завидівська О. І., Завидівська Н. Н. Роль менеджера в умовах сучасної організації: аспект створення здоров'яорієнтованого середовища. *Теорія та практика менеджменту* : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 13 трав. 2020 р. Луцьк : Східноєвропейський національний університет ім. Лесі Українки, 2020. С. 94–96.
49. Завидівська Н. Н., Завидівська О. І. Здоров'язбережувальна компетентність як складова конкурентоспроможності майбутнього менеджера. *Актуальні проблеми технологічної і професійної освіти* : матер. II Міжнар. наук.-практ. конф., 14 трав. 2020 р. Глухів : Глухівський НПУ ім. О. Довженка, 2020. С. 35–37.
50. Завидівська О. І., Завидівська Н. Н. Здоров'яорієнтована професійна підготовка студентів-управлінців в умовах сьогодення. *Актуальні проблеми*

сучасної освіти та науки в контексті євроінтеграційного поступу : матер. VI Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., 21–22 трав. 2020 р. Луцьк : Вежа-Друк, 2020. С. 88–90.

51. Завидівська О. І. Менеджмент здоров'я як педагогічна категорія. *Інноваційні трансформації освітнього простору: зміст, напрями і технології реалізації* : матер. VII Всеукр. наук.-практ. Інтернет-конф. молодих учених і студентів, 14 трав. 2020 р. Чернігів : НУЧК імені Т. Г. Шевченка, 2020. С. 63–65.

52. Zavydivska N., Zavydivska O., Khanikiants O. Organizational and pedagogical aspects in the system of professional training of future managers: innovative forms, methods and tools of health-preserving study. *Education Excellence and Innovation Management: A 2025 Vision to Sustain Economic Development during Global Challenges* : Proceedings of the 35th International Business Information Management Association Conference, 1–2 April 2020. Seville (Spain) : IBIMA, 2020. P. 10577–10585.

Наукові праці, які додатково відображають наукові результати дисертації

53. Завидівська Н. Н., Завидівська О. І. Якість життя як основа для розвитку людського капіталу в умовах активізації глобалізаційних процесів. *Вісник Університету банківської справи Національного банку України* : зб. наук. праць. 2013. № 3 (18). С. 300–304.

54. Завидівська Н. Н., Завидівська О. І. Особливості впровадження елементів соціально-орієнтованого менеджменту у систему здоров'язбереження майбутніх економістів. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики* : зб. наук. праць. 2015. Т. 1 (№ 18). С. 321–327. doi: <http://dx.doi.org/10.18371/fcaptr.v1i18.46570>.

55. Завидівська Н. Н., Завидівська О. І. Особливості формування мотиваційної сфери до здорового способу життя у майбутніх банкірів. *Вісник Університету банківської справи* : зб. наук. праць. 2015. № 3 (24). С. 157–164.

56. Завидівська Н. Н., Завидівська О. І. Роль освіти у формуванні здоров'я як економічної складової людського капіталу. *Економічні науки. Серія «Економічна теорія та економічна історія»* : зб. наук. праць. 2015. Вип. 12 (48). С. 37–48.

57. Завидівська О., Москва М.-О. Удосконалення механізмів мотивації банківських працівників на основі зарубіжного досвіду. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету. Науки: економіка, політологія, історія*. 2016. № 2 (234). С. 48–62.

58. Завидівська О. І., Ревакович П. М., Мазур Д. А. Використання тайм-менеджменту на підприємстві. *Економіка підприємства: сучасні проблеми теорії та практики* : матер. Шостої Міжнар. наук.-практ. конф., 22–23 вер. 2017 р. Одеса : Атлант, 2017. С. 202–204.

59. Завидівська О. І., Бондар Я. Є. Вплив мотивації персоналу на розвиток підприємства. *Економіка підприємства: сучасні проблеми теорії та*

практики : матер. Шостої Міжнар. наук.-практ. конф., 22–23 вер. 2017 р. Одеса : Атлант, 2017. С. 200–202.

60. Завидівська О. І., Лемішко Н. С. Теоретичні підходи до мотивації персоналу в банках. *Стратегія підприємства: підприємницький контекст* : зб. матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 16–17 лист. 2017 р. Київ, 2017. С. 163–164.

61. Завидівська О. І., Ложовський В. М. Заходи держави у сфері людського розвитку. *Сучасні економічні системи: стан та перспективи* : тези доп. VIII Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., 16–17 трав. 2017 р. Хмельницький : ХКТЕІ, 2017. С. 8–10.

62. Завидівська О. І., Федак К. В. Вплив професійного вигорання на здоров'я трудового колективу та ефективність праці. *Економічні науки : зб. наук. праць Хмельницького кооперативного торговельно-економічного інституту*. 2018. № 12. С. 126–134.

63. Завидівська О. І. Теоретичні аспекти застосування інноваційних методів навчання персоналу організацій. *Актуальні проблеми соціально-економічних систем в умовах трансформаційної економіки* : зб. наук. статей за матер. VI Всеукр. наук.-практ. конф., 16–17 квіт. 2020 р. Дніпро : НМетАУ, 2020. Частина 1. С. 78–82.

64. Zavydivska N., Zavydivska O. Health management as component of modern higher education system. *Knowledge – Economy – Society. Managing organizations: concepts and their applications*. Cracow, 2014. P. 239–246.

65. Zavydivska O. Training, Development and Competence in HR-management. *Knowledge – Economy – Society. Reorientation of paradigms and concepts of management in the contemporary Economy*. Cracow, 2015. P. 275–284.

66. Zavydivska O., Koblyk M. Employees motivation in banking sector. *Банковская система: устойчивость и перспективы развития* : сб. науч. статей восьмой междунар. науч.-практ. конф. по вопросам банковской экономики, 27–28 апр. 2017 г. Пинск (Республика Беларусь) : ПолесГУ, 2017. С. 58–61.

67. Huzar U., Zavydivska O., Kholiyavka V., Kryshtanovych M. Formation of psychological peculiarities of time-management of modern expert in the field of finance. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*. 2019. Vol. 4, No. 31. P. 477–486. doi: <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v4i31.191001>.

АНОТАЦІЇ

Завидівська О. І. Теоретичні і методичні засади формування готовності майбутніх менеджерів до створення здоров'яорієнтованого середовища організації. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – «Теорія і методика професійної освіти». – Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка, Чернігів, 2021.

Дисертаційну роботу присвячено вдосконаленню теоретичних і методичних засад професійної підготовки майбутніх менеджерів, що

конкретизовано у науково обґрунтованій, розробленій та експериментально перевіреній комплементарно-інтегративній педагогічній технології формування в них готовності до створення здоров'яорієнтованого середовища організації.

Декларовано концепцію комплементарно-інтегративної сутності змісту педагогічної технології формування готовності майбутніх менеджерів до створення здоров'яорієнтованого середовища організації та з позиції філософських положень представлено теоретичні і методичні засади для реалізації цієї концепції. Створено алгоритм побудови комплементарно-інтегративних взаємозв'язків у змісті професійної освіти майбутніх менеджерів для активізації навчання здоров'яорієнтованого управління. Виявлено структуру готовності майбутніх менеджерів до створення здоров'яорієнтованого середовища організації. Виокремлено організаційно-педагогічні умови (активні інноваційні форми, методи і засоби навчання) та етапи, що декларують формування готовності майбутніх менеджерів до створення здоров'яорієнтованого середовища організації як процес біо-, психо-, соціо-, духовної єдності.

Ключові слова: професійна освіта, майбутні менеджери, комплементарно-інтегративна педагогічна технологія, готовність до створення здоров'яорієнтованого середовища організації.

Завыдивская О. И. Теоретические и методические основы формирования готовности будущих менеджеров к созданию здоровьесориентированной среды организации. – Квалификационная работа на правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени доктора педагогических наук по специальности 13.00.04 – «Теория и методика профессионального образования». – Национальный университет «Черниговский колледж» имени Т. Г. Шевченко, Чернигов, 2021.

Диссертационную работу посвящено усовершенствованию теоретических и методических основ профессиональной подготовки будущих менеджеров, что конкретизировано в научно обоснованной, разработанной и экспериментально проверенной комплементарно-интегративной педагогической технологии формирования у них готовности к созданию здоровьесориентированной среды организации.

Декларировано концепцию комплементарно-интегративной сущности содержания педагогической технологии формирования готовности будущих менеджеров к созданию здоровьесориентированной среды организации и с позиции философских положений представлено теоретические и методические основы для реализации этой концепции. Создано алгоритм построения комплементарно-интегративных взаимосвязей в содержании профессионального образования будущих менеджеров для активизации обучения здоровьесориентированному управлению. Виявлено структуру готовности будущих менеджеров к созданию здоровьесориентированной среды организации. Выделены организационно-педагогические условия (активные

инновационные формы, методы и средства обучения) и этапы, что декларируют формирование готовности будущих менеджеров к созданию здоровьесориентированной среды организации как процесс био-, психо-, социо-, духовного единства.

Ключевые слова: профессиональное образование, будущие менеджеры, комплементарно-интегративная педагогическая технология, готовность к созданию здоровьесориентированной среды организации.

Zavydivska O. I. Theoretical and methodical foundations of formation the readiness of future managers for creation the health-oriented environment of the organization. – Qualifying scientific work on the rights of manuscript.

Dissertation for the degree of a doctor of pedagogical science in the specialty 13.00.04 “Theory and methods of professional education”. – Т. Н. Shevchenko National University “Chernihiv Colehium”, Chernihiv, 2021.

The dissertation is devoted to the improvement of theoretical and methodical foundations of professional training of future managers, which is specified in scientifically grounded, developed and experimentally tested complementary-integrative pedagogical technology of formation their readiness for creation the health-oriented environment of the organization.

Based on the analytical review of the scientific literature, philosophical and social tendencies of professional training of future managers are founded. The neediness of preparation of managers who will be able to implement the health-preserving measures in the organization has been confirmed. The specifics of the professional activity of future managers are clarified and the conceptual apparatus of the research is specified. The elements of the structure of readiness of future managers for creation the health-oriented environment of the organization are theoretically substantiated and the criterion apparatus of the research (components, indicators, levels) is determined.

The analysis of the results obtained during the qualifying stage of the pedagogical experiment is presented, which on the one hand confirms the social conditionality and the neediness of formation the readiness of future managers for creation the health-oriented environment of the organization, and on the other – indicates the need to improve their training. The increasing of employers’ (top-management) interest in managers capable to introduce the health-preserving measures in working conditions (from 34,6% to 60,2% during the year) was revealed.

The analysis of the results of formative stage of the pedagogical experiment is presented that testifies to more significant positive changes in the absolute average values of qualitative changes (growth of results) after the experiment in the experimental groups of students in comparing with control groups of students. According to the motivational-personal component the indicator is 16,4% for the students of experimental groups compared to 0,45% for the students of control groups; cognitive-intellectual – 17,15% for the students of experimental groups compared to 1,5% for the students of control groups; communicative – 15,65% for the students of experimental groups compared to 1,25% for the students of control

groups; social-value – 11,5% for the students of experimental groups compared to 0,5% for the students of control groups; organizational-activity – 20,85% for the students of experimental groups compared to 4,05% for the students of control groups.

The numerical values of the Pearson test (χ^2) and the Student's *t*-criterion at the significance level $\alpha = 0,05$ were determined, which confirm the reliability of positive changes in the indicators of formation the readiness of students of experimental groups for creation the health-oriented environment of the organization after the experiment and indicate a significant difference between control and experimental groups of students at all levels. It is noted that the determination of confidence intervals allows to state that the selective proportion of students of the experimental groups after the experiment at all levels is permissible, average error (μ) in general population doesn't more than 4,0%, the margin of error (Δ) for confidence level $\alpha = 0,05$ doesn't exceed 7,0%.

Correlation analysis data confirming the correct choice of the criteria apparatus, in particular the components that serve as criteria of the future managers' readiness for creation the health-oriented environment of the organization. Positive, statistically significant interconnections were identified (at $\alpha = 0,05$), indicating a new quality of their professional education: the closest (very high density) interconnection is observed between the motivational-personal and social-value components ($r \approx 0,974$); motivational-personal and cognitive-intellectual components ($r \approx 0,953$); cognitive-intellectual and social-value components ($r \approx 0,926$). It is established that the expert evaluation of complementary-integrative pedagogical technology of formation the readiness of future managers for creation the health-oriented environment of the organization indicates a high level of consistency of opinions of experts (Kendall's concordance coefficient $W = 0,86 > 0,5$), which confirms the effectiveness and efficiency of this technology.

The concept of complementary-integrative essence of the content of pedagogical technology of formation future managers' readiness for creation the health-oriented environment of the organization is declared and from the standpoint of philosophical positions, theoretical and methodological principles for the implementation of this concept are presented. Created an algorithm for constructing the complementary-integrative interconnections in the content of professional education of future managers to enhance the training of health-oriented management. The structure of readiness of future managers for creation the health-oriented environment of the organization is revealed. Organizational and pedagogical conditions (an active innovative forms, methods and means of studying) and stages, which declaring the formation the readiness of future managers for creation the health-oriented environment of the organization as a process of bio-, psycho-, socio-, spiritual unity are singled out.

Keywords: professional education, future managers, complementary-integrative pedagogical technology, readiness for creation the health-oriented environment of the organization.

Підписано до друку 29.01.2021.
Формат 60×90 ¹/₁₆. Папір офсетний.
Друк офсетний. Умовн. друк. арк. 1,9.
Наклад 100 прим. Зам. № 01/09.

Друк ТзОВ «Простір-М»
Свідоцтво ДК № 5068 від 22.03.2016 р.
79000, м. Львів, вул. Чайковського, 8
Тел.: (032) 261-09-05, e-mail: prostir.druk@gmail.com